

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV • LESY Slovenskej republiky, štátny podnik

2019

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

Pod Úbočou

Pod úbočou pod tou sivou hoľou,
veje vietor horou smerekovou,
[:hučí hora aj Kráľova hoľa,
pod ňou leží dedinôčka moja.:]

Úboč, úboč, vršku nezoraný,
drobnou trávou, skierkom lemovaný
[:povedz vršku, kde sa pozeráš viac,
či na hoľu a či na ten Šumiac.:]

Rozjímaj sa hlase v čiernom lese,
nech sa ľuďom do uší donesie,
[:rozjímaj sa vrškom i dolinu,
zaznej našou Šumiackou dedinou.:]

Ľudia pre lesy, lesy pre ľudí

4. OZ Slovenská Ľupča pod novým vedením

1.3.2019 bol do funkcie riaditeľa OZ Slovenská Ľupča menovaný Ing. Vlastimil Meniar.

4. Rybárstvo, poľovníctvo a včelárstvo 2019

Štátny podnik LESY Slovenskej republiky sa prezentoval na 10. ročníku kontraktáčno - predajnej výstavy a 5. ročníku predajnej výstavy včelárskych potrieb, včelích produktov a súťaže v medovíne v dňoch 22.-24.2.2019 na výstavisku Agrokomplex v Nitre.

5. Verejné dražby dreva za rok 2018

Najkvalitnejšie sortimenty surového dreva v celkovom objeme 6.854 m³ predal štátny podnik LESY SR prostredníctvom verejných dražieb.

6. Manipulácia drevnej hmoty novými procesormi

Na samotnú manipuláciu a odvetvovanie drevnej hmoty boli zakúpené pre OZLT dve procesorové hlavice Woody 60 (každá o hmotnosti 1350 kg) od výrobcu Konrad.

7. O čom hovorili európske štátne lesnícke organizácie v Bruseli?

„Budúcnosť európskych lesov a lesníckeho sektora s odkazmi od Európskych štátnych lesov“ boli programom Valného zhromaždenia asociácie EUSTAFOR v dňoch 12.-13.3.2019.

8. Železný kôň v LESOCH SR

V dnešnej dobe nové modely železných koní od rôznych zahraničných výrobcov ponúkajú širokú možnosť modifikácií a tiež zvýšenia bezpečnosti pri práci použitím diaľkového ovládania.

9. Novoťské furmanské preteky

29 koní (z nich dve boli kobyly, šesť valachov a 21 žrebčov) si počas Novoťských furmanských dní zmeralo sily a schopnosti v disciplínach zameraných na rýchlosť, zručnosť a meranie sily.

10. LESY SKI CUP 2019

Tretí ročník Horehronskej ligy v zjazdovom lyžovaní, ktorú zastrešuje štátny podnik LESY Slovenskej republiky, po piatich kolách série pretekov spoznal 10.3.2019 na Donovaloch svojich víťazov.

11. Lesníci v Arberlande

Takmer 850 lesníkov z 20 krajín si počas 51. ročníka európskych lesníckych lyžiarskych pretekov (EFNS) 10.-16. februára 2019 zmeralo sily v bežeckom lyžovaní.

11. Lesníci opäť vytiahli lyže

Už tretí rok po sebe sa víťazmi Venerovského memoriálu stala Andrea Machyniaková a Ľubomír Machyniak zo štátneho podniku LESY SR.

12. Zimný spáč

Medvede si vyhľadávajú svoje zimné príbytky, vyhľadávajú pukliny v skalách, vývraty, koreňové nábehy stromov, alebo využívajú neprístupné skalné jaskyne. Pozreli sme sa na to, ako takéto príbytky vyzerajú.

13. Rekonštrukcia tajchu v Račkovej doline

Tajch v Račkovej doline bol postavený v roku 1937. Jeho správcom je štátny podnik LESY Slovenskej republiky, ktorý v roku 2018 z vlastných finančných prostriedkov zrealizoval kompletnú rekonštrukciu tejto stavby.

14. Nezabúdame – spomienka na druhú najväčšiu lavínovú tragédiu na Slovensku

8. marca 1956 ráno sa zo Žiarskej hole odtrhla snehová masa, ktorá vyvrátila 50 rokov starý bukový les a strhla v Kulichovej doline zrub s 19 lesnými robotníkmi. Zachránili sa len traja muži...

16. Biologicko-technické protilavínové opatrenia

Lesníci boli prvými priekopníkmi realizácie protilavínových opatrení na území dnešného Slovenska. Pozostatky technických zábran, ale najmä vysadené plochy môžeme aj dnes pozorovať na juhovýchodných svahoch masívu Križna vo Veľkej Fatre.

18. Topole biele – veľikáni parku

Životná cesta topoľa s obvodom 9,73 m a s priemerom 310 cm (d_{1,3}) z parku v Strážskom bola dlhá. V 19. storočí začal rásť, v 20. storočí dospel i zostarol a v 21. stor. zanikol. Jeho vek odhadujeme na 200 rokov.

Redakčná rada

Ing. Jozef Bystriansky
Mgr. Pavel Machava
Ing. Robert Kiš
Ing. František Fodor
Ing. Július Burkovský
Šéfredaktor:
Mgr. Anna Sliacka, PhD. (as)

Redaktori:

Ing. Radko Srnka
Ing. Milota Nádvoříková (mn)
Stáli prispievatelia:
Ing. Lucia Miňová, PhD.
Lucia Matejová
Ing. Viliam Stockmann, CSc.
Ing. Jana Lásková

Grafická úprava:

Xepap, spol. s r. o.
www.xepap.sk

Foto na obálke:

Ing. Zdenko Kováč

Adresa redakcie:

LESY SR, š. p.
generálne riaditeľstvo
Námestie SNP 8
Banská Bystrica
975 66
anna.sliacka@lesy.sk
+421 918 444 218

Rozmach spoločnosti si pýta svoju daň. Stále narastajúca ekologická stopa prevažne spôsobená konzumným spôsobom života obyvateľstva a rozmachom väčších miest vyvoláva silnejší tlak na prírodu a pretavuje sa do narastajúcej spotreby prírodných zdrojov.

Drevo sa stalo neodmysliteľnou súčasťou životov ľudí po tisícročia. Spočiatku slúžilo na vytvorenie úkrytu, či príbytku a na zabezpečenie tepla počas nepriaznivých poveternostných podmienok. Rozvojom spoločnosti sa vytvorili nové odvetia, kde si drevo našlo svoje uplatnenie. Dostupnosť výrobkov z dreva a papiera je v dnešnej dobe považovaná za úplne bežnú vec zabezpečujúcu istý štandard.

Občas sa zamýšľam nad tým, či na Slovensku existuje domácnosť, alebo človek, ktorý sa dobrovoľne vzdal spomínaného „dreveného štandardu“. Denno-denne vidím príspevky o tom, ako sa v našich lesoch ťaží drevo, ale ešte som sa nestrela s príspevkom, v ktorom by ľudia poukazujúci na tento počin (neoddeliteľnú súčasť trvalo udržateľného obhospodarovania lesov) prezentovali svoj život založený na úplnej izolácii od spomínaného „dreveného štandardu“.

Nanešťastie drvivá väčšina verejnosti vníma náš podnik ako subjekt, ktorý je štedro dotovaný štátom na to, aby pre nich zabezpečil všetky verejnoprospešné funkcie. Bohužiaľ, je to len naším nesplneným snom. Zabezpečenie týchto funkcií je financované výlučne z predaja vyťaženého dreva. Ako povedal jeden môj kolega, bolo by zaujímavé pod každú investíciu, či už do lesných ciest alebo do stavieb intenzívne využívaných verejnosťou uviesť výšku potrebných zdrojov na ich zabezpečenie v prepočte na počet stromov, ktorých vyťažením a následným predajom sa pokryli náklady na ich realizáciu. Na každý výrobok z dreva a papiera upozornenie, koľko stromov bolo potrebné pri ich výrobe. Potom by si možno každý z nás uvedomil, koľko stromov musí byť vyťažených na zabezpečenie toho, čo považujeme za bežné a samozrejme.

„Kde sa rúbe drevo, lietajú triesky“... triesky, ktoré sú produktom konzumného života nás všetkých.

Anna Sliacka

19. Esencia kvalitného produktu

Málokto vie, že drevo určené na výrobu lyží musí pred výrobou prejsť jedno- až dvojročným „zrením“ pod holým nebom. Samotná kvalita spočíva v presne stanovenom a overenom postupe výroby.

20. Predstavujem dve ďalšie historicky významné lesnícke osobnosti

- Profesor Ján Halaj sa venoval problematike zisťovania zásob dreva v lesných porastoch z leteckých snímok a jeho poznatkami položil základy oboru lesníckej fotogrametrie v Československu.
- Docent Antonín Příhoda ako samostatný vedecký pracovník Výskumnej stanice VÚLH Zvolen v Banskej Štiavnici participoval na úlohe výskumu hromadného hynutia dubových porastov...

21. Mizne na Slovensku hmyz?

Čo ovplyvňuje početnosť populácie bystrušky močiarnej v CHKO Latorica sme sa opýtali entomológa Rudolfa Gabzdila.

21

24

22. Plavebný kanál - Delňa, Zlatá Baňa, Solivar

Najnákladnejšou časťou procesu lesnej prvovýroby je preprava dreva a za najlacnejší spôsob bola odjakživa považovaná doprava po vode. Za týmto účelom boli v roku 1691 položené základy Plavebného kanála - Delňa, Zlatá Baňa, Solivar.

23. Vyhlásenie ankety o Cenu Jozefa Dekreta Matejovie

Slovenská lesnícka komora v spolupráci so štátnym podnikom LESY Slovenskej republiky vyhlasuje 13. ročník ankety o „Cenu Jozefa Dekreta Matejovie“ pre osobnosti, ktoré sa mimoriadne zaslúžili alebo zasluhujú o zvelaďovanie lesov a rozvoj lesníctva na Slovensku.

24. Hrad Gýmeš

Hrad Gýmeš, ktorého ruiny sa týčia nad obcou Jelenec bol postavený v rokoch 1253-1270. Ako majetok viacerých významných rodov a osobností prešiel napokon v roku 1950 do vlastníctva štátu, ktorý ho zveril do správy Štátnym lešom.

25. Aktuálne k organizačnej dokumentácii

V roku 2019 bolo v rámci nášho podniku aktualizovaných viacero organizačných dokumentov, medzi nimi napr. nová Kolektívna zmluva na rok 2019 a s tým spojená Sm O 007 (14) Mzdová smernica, Sm O 008 (13) Smernica o cestovných náhradách a ďalšie.

25. Z poľovníckej kapsy

Nebyť stretnutia horára Bohdana Müllera so spisovateľom Rudom Móricom, nebola by sa zrodila zbierka poviedok Z poľovníckej kapsy, ktorá do horárovej knižnice určite patrí.

26. Tajnička • Zasmejte sa • Pre deti • Pozvánka – Lesnícke dni

27. Kalendárium • Erby s nádychom lesa • Jubilea

28. Drevený život za životom

Ak hľadáte pravú fúziu ľudstva a prírody, tak vykročte cestou, po ktorej Vás prevedie tvorba kanadskej umelkyne Debry Berdnier, ktorá rozpráva príbehy odohrávajúce sa medzi nebom a zemou.

28

Nový riaditeľ OZ Slovenská Ľupča Ing. Vlastimil Meniar

Dostal sa do vedenia jedného z odštepných závodov, ktoré mali byť koncom roka 2018 v rámci reorganizácie zrušené. Nasledovali tri mesiace rebalancie plánov, úsporných opatrení, znižovania výdavkov a hľadania potenciálnych zdrojov financií. Usilovnosť a hlavne súdržnosť zamestnancov OZ Slovenská Ľupča pod jeho vedením prispeli k zachovaniu tohto odštepného závodu. Položili sme pár otázok Ing. Vlastimilovi Meniarovi, novému menovanému riaditeľovi OZ Slovenská Ľupča.

Celý môj profesný život je spojený s lesmi. Či už ako zamestnancom bývalých „stredolesov“, alebo po transformácii zamestnancom LESOV SR, štátny podnik. Vždy však v tom istom lesnom, či odštepnom závode – Slovenská Ľupča. K lesom ma priviedla láska k pohybu a prírode. Veď v mojich mladých dobách bola televízia v plienkach, počítače neznámy pojem, Banská Bystrica bolo oveľa menšie mesto ako dnes, ale zato obkolesená lesmi, peknou prírodou. Tak čo mal mladý chalan robiť? Každú voľnú chvíľu sme trávili vonku, v lete futbalom a bicyklovaním, v zime na lyžiach či na zimnom štadióne hokejom. Ten sa stal od mojich ôsmich rokov aj mojím športom číslo jeden na dlhých 12 rokov v banskobystrickom hokejovom klube. Na prahu dospelosti bolo ale treba vybrať – šport alebo profesia? A keďže v bývalej ČSSR sa veľmi hokejom živiť nedalo, vyhrala profesia – lesníctvo. V mojich očiach to bolo vtedy najlepšie spojenie pohybu a profesného života. A tak som v roku 1984 zavštil štát-

nou štúdiom na VŠLD vo Zvolene. Umiestnenku som dostal na Lesný závod Slovenská Ľupča, ktorý sa mi stal druhým domovom až dodnes. Ako mladý vyštudovaný „učer“ som najprv absolvoval nástupnú prax a potom niekoľko funkcií na rôznych úrovniach riadenia: vedúci LO, majster škôlkár, normovač, pestovateľ na LS, vedúci oddelenia odbytu a MTZ na ústredí LZ, ťažbár na LZ, vedúci oddelenia výroby, vedúci výrobného úseku v rôznych podobách a od 1.3.2019 ako riaditeľ OZ.

Počas môjho profesného života som zažil dobré aj horšie časy, ale nič nelutujem. Dnes ma ťaží najmä prílišná digitalizácia a všetko „just in time“ a s neskutočnou presnosťou. Na nič nie je dostatok času. V našej výrobe je toľko neznámych resp. premenných faktorov, že ich je ťažké predpokladať, nieto presne pomenovať a kvantifikovať. A verejné obstarávanie. Položilo dodávateľské prostredie a jeho efekt je mizerný, najmä v lesníckych činnostiach. OZ Slovenská Ľupča bol priekopníkom v lanovkových technológiách, mnohí sa sem chodili učiť. Dnes máme problém zabezpečiť výrobu vôbec nejakými lanovkami. Podobne je to aj v pestovnej aj ďalších činnostiach. No a boj s ochranármi a pseudoochránarmi je ako boj s veternými mlynmi. Z toho mám vážne obavy. Za tých 35 rokov čo som v S. Ľupči sme prežili aj ťažké chvíle – najmä kalamity 1996, 2004, 2014 dali zabrať. Ale zvládli sme to. Pretože našou najcennejšou devízou boli a sú ľudia – naši zamestnanci. Bez nich by to nešlo. Vždy tu bol výborný kolektív a dúfam, že bude aj ďalej. O to viac ma mrzia snahy o vymazanie nášho OZ z mapy LESOV SR. Závodu, ktorý má tradíciu už od dôb Jozefa Dekréta Matejovie a ktorý hospodári v najťažších prírodných podmienkach v rámci LESOV SR. Len preto, že sa zbehli okolnosti, ktoré vyústili v konečnom dôsledku do „červených čísiel“. Zatiaľ teda žijeme a verím, že kompetentní v budúcnosti posúdia aj iné kritériá ako znamienko pred číslom HV.

Rybárstvo, poľovníctvo a včelárstvo 2019

Zlaté trofeje, práca s poľovne upotrebitelným psom, predaj diviny a vína z vlastnej produkcie a mnohé iné zaujímavosti prezentoval štátny podnik LESY Slovenskej republiky na výstave „Rybárstvo, poľovníctvo a včelárstvo 2019“ v dňoch 22.-24. februára na výstaviske Agrokomplex v Nitre.

Výstavu slávnostne otvoril prezident SLK a SPZ Tibor Lebocký a počas troch dní si jej

návštevníci mohli užiť naozaj zaujímavý program. V stánku štátneho podniku LESY Slovenskej republiky lesnícku atmosféru vytvárali dreviny a prírodný materiál, ktorý sem vhodne zakomponoval OZ Semenoles. Poľovnícku atmosféru prinášali najmä vystavené zlaté trofeje. Danieliu zver prezentovala trofej z voľného poľovného revíru OZ Kriváň s bodovou hodnotou 222,84 bodov CIC, mufloniu zver úlovok zo zvernice Betliar s hodnotou 228,45 bodov CIC a jeleniu zver prezentovala trofej ohodnotená na 226,29 bodov CIC z Chráneného poľovného revíru Poľana. Práve spomínaný poľovný revír ako prvý na Slovensku získal 30. apríla 2013 od medzinárodnej poľovníckej organizácie CIC cenu Edmonda Blanca. Toto prestížne ocenenie je udeľované tým, ktorí hospodária trvale udržateľným spôsobom, vytvárajú najlepšie podmienky pre život a riadený chov zveri a tieto činnosti majú celosvetový prínos pre poľovníctvo. Ocenenie bolo súčasťou výstavnej prezentácie podniku.

Prácu s poľovne upotrebitelnými psami predstavil Martin Sýkora, poľovný referent Odštepného závodu Topoľčianky. Práve tento závod je v rámci štruktúry štátneho podniku známy vlastnou produkciou kvalitných akostných vín, ktoré na spomínanej výstave nemohli chýbať. K vínu sa jednoznačne pýta divina a tú si záujemcovia mohli zakúpiť priamo na výstavnej ploche. Ďalšie informácie si návštevníci odnášali priamo od zamestnancov OZ Topoľčianky a Generálneho riaditeľstva, ale tiež v podobe prezentačných materiálov ubytovacích zariadení, cenníkov poplatkového lovu a i.

Poľovnícku atmosféru približovali videá s poľovníckou tematikou, ale tiež ukážky vábenia zveri, sokoliari, trubači a všetko, čo si len človek pod názvom výstavy dokáže predstaviť. V mene štátneho podniku LESY SR sa chceme všetkým poďakovať za príkladnú prezentáciu a už teraz sa tešíme na ďalší ročník výstavy.

-as-

Verejné dražby dreva v roku 2018

Sortimenty surového dreva najvyššej kvality predáva štátny podnik LESY SR formou verejných dražieb dreva. Táto forma predaja sa riadi metodicko-organizačným pokynom. Centrálny harmonogram, jeho koordináciu a zverejnenie, zabezpečuje odbor obchodu a logistiky. Príprava samotnej dražby (výber miesta, príprava, označenie a prevoz tovaru určeného na dražbu, vyhotovenie ponukového katalógu, vyhodnotenie dražby, fakturácia a výdaj vydraženého tovaru) je „parketou“ zamestnancov príslušných odštepných závodov. Celý proces som zámerne zhrnul do niekoľkých riadkov... Iba zainteresovaní kolegovia však vedia, čo všetko musia pri dražbách riešiť. Za mňa si dovoľím vysloviť im veľké ĎAKUJEM.

Verejné dražby dreva v štátnom podniku LESY SR za rok 2018

V minulom roku LESY SR štátny podnik predal najkvalitnejšie sortimenty surového dreva prostredníctvom verejných dražieb v celkovom objeme 6.854 m³. Najväčší objem predaného dreva bol v drevinách: dub 3.197 m³, buk 1.906 m³, smrekovec 610 m³ a jaseň 545 m³.

Tržby z predaja boli vo výške 2.012.251 € pri dosiahnutom priemernom speňažení 293,59 €/m³.

Slovenskí zákazníci kúpili 3.966 m³ (58%) pri dosiahnutom priemernom speňažení 218,59€/m³.

Zahraniční zákazníci kúpili 2.888 m³ (42%) pri dosiahnutom priemernom speňažení 396,57 €/m³.

V prvom štvrtroku 2019 máme pre kupujúcich pripravenú drevnú hmotu podľa harmonogramu:

7. kalendárny týždeň – OZ Rožňava

11. kalendárny týždeň – OZ Kriváň, OZ Rimavská Sobota, OZ Žarnovica, OZ Revúca, OZ Rožňava

Predaj a dosiahnuté priemerné speňažení podľa jednotlivých OZ je nasledovný:

Odštepný závod	Množstvo	Priemerné speňažení €/m ³
1 Šaštín	345,02	355,68
2 Smolenice	419,40	350,66
4 Levice	286,61	427,05
5 Topoľčianky	318,79	450,35
6 Prievidza	629,42	262,21
7 Trenčín	453,20	190,71
16 Žarnovica	186,71	194,28
18 Kriváň	323,39	227,26
19 Rimavská Sobota	940,75	231,64
20 Revúca	441,02	351,22
21 Rožňava	161,81	220,04
22 Košice	770,70	280,29
23 Prešov	808,74	281,22
25 Vranov nad Topľou	451,71	311,79
26 Sobrance	316,79	386,89
Spolu LSR	6.854,06	293,59

Predaj a dosiahnuté priemerné speňažení podľa jednotlivých akostných tried je nasledovný:

Akostná trieda	Množstvo	Priemerné speňažení €/m ³
Výrezy 1. tr. ihličnaté	144,03	183,57
Výrezy 2. tr. ihličnaté	296,58	136,82
Výrezy 3. A tr. ihličnaté	214,37	100,16
Výrezy 3. B tr. ihličnaté	45,60	95,70
Výrezy 3. C tr. ihličnaté	8,30	60,22
Výrezy 1. tr. listnaté	1.861,70	515,51
Výrezy 2. tr. listnaté	1.984,17	295,33
Výrezy 3. A tr. listnaté	2.099,28	158,62
Výrezy 3. B tr. listnaté	160,74	202,49
Výrezy 3. C tr. listnaté	39,29	195,05
Celkový výsledok	6.854,06	293,59

12. kalendárny týždeň – OZ Vranov nad Topľou, OZ Sobrance, OZ Košice, OZ Prešov

13. kalendárny týždeň – OZ Šaštín, OZ Topoľčianky, OZ Trenčín, OZ Smolenice, OZ Levice, OZ Prievidza

Čitateľov budeme detailne informovať o výsledkoch jarneho kola verejných dražieb dreva v nasledujúcich vydaniach podnikového časopisu Lesník.

Ľubomír Machyniak,
vedúci odboru obchodu a logistiky

Manipulácia drevnej hmoty novými procesormi

V mesiaci február tohto roku boli na Odštepny závod lesnej techniky pre potrebu manipulácie drevnej hmoty zakúpené dva kusy procesorov. Pri technológii, ktorú momentálne nasadzuje Odštepny závod lesnej techniky na manipuláciu, sú použité bagrové kolesové podvozky. V súčasnosti OZLT využíva na manipuláciu štyri kusy procesorov s hlavice Woody 60 a jeden s hlavice Keto 100. Pri novozakúpených v tomto roku sa jedná o bagrové kolesové podvozky značky Caterpillar, typ M320F s výkonom motora 129,4 kW a hmotnosťou cca 20.000 kg. Ich primárnym pracoviskom bude expedičný sklad, prípadne vhodné odvozné miesto, alebo medzisklad. Keďže je stroj určený pre prácu v náročných podmienkach, najmä čo sa týka podkladu terénu, je krytovanie dvojmontáže vybavené ďalším pláštom. Na stabilizáciu podvozku pri manipulácii surových kmeňov v celých dĺžkach sú využívané stabilizačné podpory vzadu a predná radlica s protišmykovou úpravou pre prácu v zimných podmienkach. Pre triedenie a ukladanie hmoty využíva možnosť 360 stupňového otočenia (harvester má pracovné pole 120 stupňov). K pohodliu obsluhy procesora prispieva jeho vybavenie: joystickové ovládanie stroja, vykurovací, vetrací, klimatizačný systém kabíny, pneumaticky odpružené sedadlo, zadná a bočná kamera s displejom vyvedeným do kabíny obsluhy a slnečné fólie na všetkých oknách. K hospodárnej a ekologickej prevádzke by malo napomáhať aj to, že uvedený procesor je vybavený kontrolným systémom Multi-

pro s automatickou voľbou priorit a výkonnostného režimu, automatickým znížením otáčok pri prestávkach v práci, signalizáciou preťaženia, GPS-kom na sledovanie polohy stroja a spotreby pohonných hmôt a to, že obsahujú bio - ekologické oleje a náplne. Podvozky pracujú úspornejšie a umožňujú dlhšie intervaly pri údržbe, čím sa znižujú prevádzkové náklady. Z dôvodu ochrany pri manipulácii drevnej hmoty je procesor vybavený ochranným rámom na pravej strane stroja, bezpečnostnou pretlakovou kabínou obsluhy a bezpečnostným čelným sklom hrúbky 15 mm z dôvodu použitia procesorovej hlavice. Výhodou tejto technológie je výkon v priemere 150-250 m³ denne podľa nasadenia, pri zachovaní maximálnej bezpečnosti práce (strojové spracovanie, nie ručné) v kalamitnej hmotě.

V prípade potreby je možné stroj využiť ako klasický báger na výstavbu, budovanie a údržbu lesných ciest, keďže k nemu bola zakúpená podkopová lopata o objeme 1 m³. Pri tejto práci môže využiť maximálnu rypnú hĺbku 6,33 m.

Na samotnú manipuláciu a odvetvovanie drevnej hmoty boli zakúpené procesorové hlavice Woody 60 od výrobcu Konrad, s ktorými má Odštepny závod lesnej techniky dobré skúsenosti. Hlavica je uchytená na dvojdielnom výložníku vybaveným hydraulickým rýchlopínačom a dosahom 9,6 m. Hmotnosť samotnej hlavice je 1350 kg. Hlavica je vybavená nekonečným rotátorom, hlavnou pilou s maximálnym úrezom 65 cm a vrcholcovou pilou s maxi-

málnym úrezom 35 cm s rýchlosťou reťaze 40 m/s, posuvnou časťou s dvomi podávacími oceľovými valcami s hrotmi a odvetvovacou jednotkou (pohyblivé a pevné nože), ktorá plní aj úchopovú funkciu. V súčasnosti OZLT prevádzkuje okrem procesorových hlavíc Woody 60 na surové kmene s hmotnosťou nad 0,35m³ aj staršiu procesorovú hlavice Keto 100 na bagrovom podvozku Caterpillar s maximálnym úrezom do 27 cm na surové kmene s hmotnosťou do 0,29 m³.

Novozakúpené procesory pre OZLT sú pridelené na strediská v Banskej Bystrici a Bánovciach nad Bebravou a momentálne manipulujú drevnú hmotu na OZ Čadca, MES Ošadnica a OZ Liptovský Hrádok, MES Ružomberok a MES Chmelienc. Veríme, že zakúpenie nových procesorov výrazne prispeje k zvýšeniu množstva zmanipulovanej drevnej hmoty vlastnými prostriedkami v nasledujúcich rokoch.

Tab. Množstvo zmanipulovanej drevnej hmoty vlastnými procesormi

Rok	Objem zmanipulovanej hmoty (m ³)
2015	34.048
2016	106.000
2017	136.000
2018	137.547

Marián Donoval, odbor investícií
Branislav Sivčo, OZLT

Procesor CAT M320F s hlavice Woody 60

O čom hovorili európske štátne lesnícke organizácie v Bruseli?

Vedúce špičky štátnych lesníckych organizácií sa opäť raz po roku stretli v Bruseli na riadnom Valnom zhromaždení asociácie EUSTAFOR. Podujatie sa konalo v dňoch 12.-13.3.2019 aj s tradičnou účasťou štátneho podniku LESY SR v zastúpení generálneho riaditeľa Mariana Staníka a vedúceho odboru projektov EÚ Františka Krála. Okrem povinného programu valného zhromaždenia bol pre účastníkov pripravený interaktívny workshop na tému „Budúcnosť európskych lesov a lesníckeho sektora s odkazmi od Európskych štátnych lesov“.

Prvý pracovný deň Valného zhromaždenia bol zameraný skôr ekonomicky. Členovia EUSTAFORU boli informovaní o správe výkonného riaditeľa za rok 2018: finančný a pracovný plán 2018, výsledky jeho implementácie, správa vnútorného audítora 2018, predloženie a schválenie pracovného plánu EUSTAFOR-u na rok 2019, v rámci ktorého členovia schválili pripravenú „Stratégiu asociácie pre roky 2019-2021“.

Okrem toho sa na zhromaždení prezentoval jeden člen s reformou organizačnej štruktúry – Litovské štátne lesy (Generalinė miškų urėdija) s podobným výrobnými ukazovateľmi ako LESY SR, š.p. V roku 2018 vyťažili 3,7 mil. m³ z obhospodarovanej plochy lesov 1,09 mil. ha pri zmenenej organizačnej štruktúre zo 42 závodov na 26 závodov od 01.01.2019 a počte zamestnancov 3 500. O mimoriadnej efektívnosti hospodárenia svedčí fakt, že pri predaji dreva v objeme 3 361 000 m³ a tržbách cca 180 mil. € dosiahli zisk 53 mil. €.

Keďže väčšina členov EUSTAFOR-u vníma negatívne skúsenosti a nepochopenie lesníckej práce, zaujímavou prezentáciou a skúsenosťou prispela Åsa Bihl, programová manažérka firmy SVENSKA SKOGEN. Ide o iniciatívu, ktorej cieľom je **dať hlas lesom vo Švédsku**. Zatiaľ stále menej ľudí je v súčasnosti priamo spojených s lesom v ich každodennom živote. „Les sa však stáva čoraz dôležitejším pri vytváraní trvalo udržateľnej spoločnosti“, povedala Åsa Bihl. Spoločnosť cez svoje mediálne kampane chce zdôrazniť výhody a význam lesa pre Švédsko a jeho obyvateľov. Les je vlastne súčasťou mnohých riešení pre svet s nižšími emisiami uhlíka. Iniciatívu SVENSKA SKOGEN podporujú viaceré organizácie: LRF Skogsägarna, Skogsindustrierna, Bergvik Skog a Sveaskog (Švédske štátne lesy), spolu s mnohými ďalšími lesníckymi spoločnosťami a vlastníkmi lesov, ktorí sa aktívne zapájajú do obhospodarovania

lesov a lesných produktov v ich každodennom podnikaní. Za rok minú na pripravené kampane podľa ich slov až 48 miliónov SEK (cca 4,5 mil. €). V rámci kampaní šíria základné údaje o lesoch (napr. na obrázku: „Vedeli ste, že 70 % Švédska pokrývajú lesy?“), ale aj budúce postavenie lesov a produktov z lesa – napr. v odevnom priemysle (viskóza), ale aj pri inováciách – drevo ako alternatíva k plastom. Všetky kampane vyhodnocujú a snažia sa tak kvantifikovať ich dopady. Hlavným cieľom je osloviť 7.821.627 obyvateľov Švédska nad 18 rokov. Posledné prieskumy ukázali, že aj jesenná kampaň oslovila vyše 4,3 mil. obyvateľov a zlepšila tak povedomie verejnosti o lesoch a lesníkoch.

Druhý deň sa konal interaktívny workshop na tému „Budúcnosť európskych lesov a lesníckeho sektora s odkazmi od Európskych

Generálny riaditeľ Marian Staník spolu s výkonným riaditeľom EUSTAFOR-u Piotrom Borkowskim

štátnych lesov“ s cieľom prezentovať budúcnosť postavenia lesov a prediskutovať manažérske príležitosti v lesoch EÚ i odkazy využiteľné v každodennej komunikácii. Seminár otvoril novozvolený prezident EUSTAFOR-u, Reinhardt Neft. Príspevok Mihail Dumitru, zástupcu generálneho riaditeľa z Generálneho riaditeľstva pre poľnohospodárstvo EK (DG AGRI), hovoril o spätosti lesov a lesníckych politik v nadväznosti na riešené témy v EK. Hovoril aj o podporných nástro-

EUSTAFOR je uznávaný, silný a dobre koordinovaný hlas európskych štátnych organizácií lesného hospodárstva na celoeurópskej úrovni. Jeho 34 členských organizácií z 24 štátov s obhospodarovanou výmerou 30 % európskych lesov (49 mil. ha) poskytuje cenné, profesionálne a znalostné skúsenosti o udržateľnom a polyfunkčnom obhospodarovaní štátnych lesov pre účely európskej lesníckej politiky.

joch pre Stratégiu lesného hospodárstva EÚ a vyvážení konfliktných požiadaviek na lesy. Vedecký príspevok predniesol prof. Pekka E. Kauppi o klimaticky inteligentnom lesníctve – chýbajúcom článku. Vo ňom poukázal aj na korelácie medzi ekonomickou vyspelosťou krajín EÚ cez HDP a ukladanie CO₂ a model s narastajúcou lesnatosťou v Európe. Zaujímavý príspevok mal Sylvain Lhothe, generálny sekretár združenia CEPI (Konfederácia európskeho celulózo-papierenského priemyslu) o „Vízii do roku 2050 pre lesy a lesnícky sektor v defosilizovanej EÚ“. Hovoril o klimatických zmenách, ktoré sú už citelné, keď v Paríži od roku 1900 do 2010 stúpila priemerná ročná teplota o neuveriteľných 3,7 °C. Na tieto trendy sa musí pripraviť aj lesníctvo spolu s nadväzujúcim spracovateľským priemyslom.

Po ďalších zaujímavých prezentáciách nasledoval interaktívny workshop zameraný na rôzne prístupy, príležitosti pre štátne lesy a využiteľné odkazy v oblasti komunikácie.

Zaujímavé názory boli prezentované od predstaviteľov Rakúskych spolkových lesov (ÖbF), ktorí hovorili nie o manažovaní funkcií lesov, ale o riadení záujmov verejnosti. Les podľa nich v skutočnosti nemá funkcie, to len verejnosť cez cieľové skupiny má rôzne záujmy a očakávania od lesov. Podstatná je silná bioekonomika, ktorá naplní všetky očakávania. Či už to bude prispôsobovanie sa klimatickým zmenám, riadenie viacúčelového lesníctva, efektívna bioekonomika, ochrana biodiverzity, alebo úspešná komunikácia, sú to výzvy, ktorým sa musia európski štátni lesníci adaptovať. Len tak môže byť lesníctvo „sexí“ a „sexí lesníctvo“ znamená úspešné plnenie všetkých očakávaní verejnosti, zaznelo na workshope.

František Král, odbor projektov EÚ

Železný kôň v lesoch

Vyvážacie minisúpravy, často nazývané aj pojazdné, či samohybné lanové navijáky, sa v slovenských lesoch používajú už viac ako 40 rokov. Kvôli ich praktickým aj ekonomickým výhodám a podobnosti činností práce so živými koňmi si vyslúžili pomenovanie „železný kôň“.

Tieto stroje sú využívané pri práci v preriekových porastoch, náhodných ťažbách a prerezávkach, na sústreďovanie drevnej hmoty z porastu na hromady v miestach prístupných pre väčšiu techniku. Objem a hmotnosť výrezov musí byť adekvátna ručnej manipulácii pri ich nakladaní a uväzovaní. Vyvážacie minisúpravy sa vo väčšine prípadov používajú s pásovým podvozkom, no existujú aj varianty s kolesovým trojnápravovým podvozkom, ktoré majú takzvané balónové pneumatiky. Drevná hmota je z porastu vyťahovaná navijákom a ťahaná v polozávесе, alebo vlečená na sklopnom oplene. Môže byť použitý aj príviesny vozík, ktorý predlžuje nákladnú plochu a slúži aj ako pracovný stôl pri odvetvovaní.

Medzi hlavné prednosti vyvážacích minisúprav patrí vďaka použitiu pásov a kolesopásov nižší tlak na pôdu pri prechode terénom. To predstavuje výhodu aj pri prechode podmáčaným terénom, či hlbokým snehom, čo by napríklad pre živého koňa predstavovalo menšie problémy. Nevýhodou pre pásový podvozok v podobe jeho zvýšenej poruchovosti a zníženej stability predstavuje najmä zamrznuté a skalnaté podložie. Oproti koňom sa vyvážacie minisúpravy vyznačujú väčšou ťažnou silou a lepšou dostupnosťou na svahoch v pozdĺžnom smere. Nakoľko sa jedná o stroj, obsluhu odpadajú ďalšie režijné náklady spojené s každodennou starostlivosťou o živého koňa (kŕmenie, napájanie, podkovanie, či ustajnenie). Jeho variabilita zároveň umožňuje použiť ďalšie príslušenstvo ako napríklad príviesny vozík, sklopný štít, či prednú vzperu. Pri neprofesionálnom vedení stroja však pri priečnej polohe vo svahu vzniká väčšie riziko, že sa stroj prevráti. Za predpokladu, že stroj ma-

nipuluje s nadmerným objemom dreva pri vyťahovaní, dochádza k zdvíhaniu prednej časti stroja a stáva sa ťažšie ovládateľný.

So železným koňom sa môžeme stretnúť aj v podmienkach LESOV SR. Na začiatkoch sa stroje, ako lesný pásový vyťahovač LPV 20, jeho vylepšenie LESAN 50, či malý pásový nosič MPN 3,7 kW, vďaka svojej vysokej poruchovosti veľmi neosvedčili. V dnešnej dobe však nové modely od rôznych zahraničných výrobcov ponúkajú širokú možnosť modifikácií a zvýšenia bezpečnosti pri práci použitím diaľkového ovládania. Aj napriek tomu sa názory na uvedenú technológiu líšia. Vo veľkom však efektívne využitie tejto technológie závisí od skúsenej obsluhy stroja.

Názory z praxe

Prvá lastovička v podobe železného koňa Forcat scidder zavítala do nášho regiónu pred 10 rokmi. Zaviedol ho odberateľ drevnej hmoty pri výkone uhadzovania plôch po ťažbe ako realizáciu biomasy. Neskôr sme začali túto technológiu zavádzať do výchovných porastov a roztrúsených kalamít s nižšou objemovosťou. V súčasnej dobe tento pásový kôň, (v celkovom počte tri kusy) prevádzkuje iba jeden dodávateľ prác pri výchovných ťažbách, resp. pri spracovávaní zbytkov po ťažbe dreva. Tým sú naše porasty z pohľadu hygieny lesa ošetrené, resp. pripravené k následnej umelej obnove alebo k uvoľneniu prirodzeného zmladenia. Verím, že prehodnotením odmeňovania sa táto vysoko ekologická technológia napevno zakorení v každej pracovnej skupine.

Ing. Martin MATYS, OZ Smolenice

Táto technológia je každoročne využívaná na jednej z našich LS vo výchovných ťažbách do 50 rokov v objeme cca 400 m³. Vedúci LS aj lesníci si to chvália, pretože dochádza k menšiemu poškodeniu pôdy ako pri UKT. Zároveň dokáže potiahnuť väčší objem dreva ako živý kôň a po ukončení prác nevyžaduje každodennú starostlivosť. Táto technológia však nikdy nenahradí živé kone. Kôň môže ísť do väčších sklonov, pri jeho práci nedochádza takmer ku žiadnemu poškodeniu stojaceho porastu a jeho obstarávacia cena je približne pätnásobne nižšia ako pri tejto technológii.

Ing. Peter GRÓF, OZ Levice

V rámci nášho OZ využíva technológiu „železného koňa“ na približovanie dreva len Stredná odborná škola lesnícka Tvrdošín v rámci odborného výcviku žiakov na pracoviskách a v porastoch poskytnutých na tento účel od nášho OZ. Jedná sa o typ „Forest horse“ MK 18 českého výrobcu na diaľkové ovládanie. Využíva sa výlučne na čiastočné približovanie dreva od pňa – hrbkovanie pre ŠLKT a UKT. Pre školu sa jedná o jediný možný spôsob prípravy dreva pre ŠLKT a UKT, nakoľko nemá možnosti ani priestory na celoročný chov, ustajnenie a kŕmenie, ako aj využitie živých koní. Podmienky využitia tejto technológie v našich podmienkach sú limitované svahovitou porastov. Na druhej strane je veľa porastov, v ktorých by sa dala táto technológia uplatniť, ale naši dodávatelia ju zatiaľ nevyužívajú, nakoľko disponujú dostatočným množstvom živých koní. V budúcnosti je predpoklad, že aj naši dodávatelia začnú tieto stroje využívať, nakoľko je stále menej pracovníkov na prácu so živými koňmi aj celkovo na manuálne práce v lesníctve.

Bc. Ferdinand HLINICKÝ, OZ Námestovo

V rámci nášho OZ pôsobil železný kôň typu LESAN 50, ako náhrada za kone pri približovaní dreva v rokoch 1994 až 1995. Uvedený typ sa však neosvedčil, nakoľko

s ním boli problémy po technickej stránke a časté poruchy. S danou problematikou je však určite potrebné sa zaoberať, nakoľko je už enormný nedostatok pracovníkov s koňmi na približovanie dreva z prebierok. Východiskom môžu byť menšie harvesterové technológie a vyvážacie súpravy s dobrou dostupnosťou, malé, rýchlo zmontovateľné a demontovateľné lanovkové systémy a možno aj moderné „železné kone“.

Ing. Miroslav PEPICH,
riaditeľ OZ Čierny Balog

Pomocou železného koňa typu „Kapsen“ vykonával jeden náš dodávateľ v rokoch 2010-2014 spracovávanie smrekovej rozptýlenej ako aj sústredenej kalamity v porastoch do 50 rokov v okolí vodárenskej nádrže Klenovec. Železný kôň pracoval v kombinácii s vývoznou súpravou, približoval odvetvené kmene po vrcholcovú časť do vzdialenosti od 50 do 200 m. Uvedená kombinácia prostriedkov splnila požiadavky od správcu vodárenskej nádrže nakoľko zanechávala minimálne dopravné ryhy na pôde, v porastoch ostávalo minimálne množstvo zbytkov po ťažbe a nový železný kôň využíval ekologické náplne požadované pri práci v pásme hygienickej ochrany vodárenských zdrojov. Nevýhody železného koňa sa prejavili najmä pri približovaní drevnej hmoty do sva-

hu a poruchami pásov, vodiacich a hnacích kolies na zamrzutej pôde a skalnatejšom podloží.

Od roku 2015 vymenil dodávateľ používaný prostriedok za ForCat 36D. Tento prostriedok bol nasadzovaný na spracovávanie kalamity v porastoch do 50 rokov spôsobenej víchricou Žofia. Neskôr pracoval v prebierkach do a nad 50 rokov, ako aj pri už spomínanej kombinácii s vývoznou súpravou pri spracúvaní kalamity v odľahlejších porastoch s väčšími približovacími vzdialenosťami na odvozné miesto. Nový stroj dosahoval vyššiu výkonnosť a pomocou prednej vzpery si pomáhal aj pri hrbkovaní na sklade.

Ing. Pavel TRNAVSKÝ, OZ Rimavská Sobota

So železnými koňmi má OZ Rožňava zatiaľ minimálne skúsenosti. V minulom roku 2018 pracoval v rámci nášho OZ jeden železný kôň. Táto technológia bola využitá minimálne. Tento železný kôň priblížil cca 80 m³ dreva. Danú technológiu vnímame ako potrebnú, nakoľko je nedostatok živých koní v lesnej prevádzke. Ich použitie je výhodnejšie pri väčších terénnych sklonoch. Tohto roku majú železné kone už dvaja dodávatelia prácu v ťažbovej činnosti a ďalší o nákupe uvažujú.

Ing. Štefan MANKO, OZ Rožňava

Novot'ské furmanské dni 2019

„V koňoch je až príliš veľa krásy, aby sme prehliadku ich práce a súhrnu s furmanom opomenuli,“ hovorí Jozef Brunčák, bývalý vedúci ekonomického úseku OZ Námestovo a dlhoročný komentátor na Novot'ských furmanských dňoch. Tento rok sa konali 2. marca už tradične v Novoti. Prihlásených bolo 29 koní, z nich dve boli kobyly, šesť valachov a 21 žrebčov.

Spomedzi troch disciplín zameraných na rýchlosť, zručnosť a meranie sily, je pre divákov najatraktívnejšia „kráľovská“ disciplína – silová súťaž. Tá spočíva v dotiahnutí troch kmeňov na vzdialenosť 30 metrov. Ťahať začína kôň prvé bremeno s hmotnosťou vyše

tony, po desiatich metroch mu furmani pridajú ďalších zhruba 850 kíl a nakoniec ešte 750 kilogramov.

Celé podujatie sa nieslo vo fašiangovom duchu s tradičným celodenným predajom šišiek pomedzi divákov a OZ Námestovo varil tri kotly gulášu, z toho jeden držkový, ktoré sa minuli tak rýchlo, že neostalo ani pre niektorých našich pracovníkov

Tento rok už Novot'ské furmanské preteky poznajú svojich štvornohých víťazov a my sa už všetci tešíme na naše spoločné stretnutie v Novoti takto o rok.

LESU ZDAR!!

Radoslav Ľorko, OZ Námestovo

Disciplína - rýchlosť						
Por.	súťažiaci	meno koňa	pohl. koňa	vek koňa	vek súťažiaceho	výsledný čas
1.	Peter Zvolenský	DEREŠ	žrebec	6	44	03:02,15
2.	Ján Hlina	ŠIMON	valach	8	36	03:10,66
3.	Jozef Serdel ml.	KAŠTAN	žrebec	5	21	03:22,22

Disciplína - zručnosť						
Por.	súťažiaci	meno koňa	pohl. koňa	vek koňa	vek súťažiaceho	výsledný čas
1.	Ján Lieskovský	LINDA	kobyly	7	34	00:31,09
2.	Ján Hlina	ŠIMON	valach	8	36	00:31,13
3.	Miroslav Šuhaj	AMBASADOR	žrebec	9	37	00:32,34

Disciplína - silová súťaž							
Por.	súťažiaci	meno koňa	pohl. koňa	vek koňa	vek súťažiaceho	vzdialenosť	výsledný čas
1.	Milan Šefčík	DRAGO	valach c	6	34	30 m	00:22,43
2.	Bogdan Bogdau	KAŠTAN	valach	8	55	30 m	00:24,46
3.	Ján Jakubiak	TIGER	žrebec	4	61	30 m	00:26,43

LESY SKI CUP 2019

LESY SKI CUP 2019 – konečné poradie							
HH Nádeje Dievčatá							
1.	KOLLEROVÁ Klára	2012	ASC Bratislava	4	340	340	0 7
2.	MORAVČIKOVÁ Katka	2012	SKI TEAM Martinské Hole	5	329	329	11 18
3.	DEDÍKOVÁ Nela	2012	LK Valčianska dolina	4	305	305	35 10
HH Nádeje Chlapci							
1.	KRŠKA Juraj	2012	LK Valčianska dolina	5	400	400	0 10
2.	MANDÁT Lucas	2012	SKI TEAM Martinské Hole	5	390	390	10 11
3.	HORANSKÝ Jakub	2012	SKI TEAM Martinské Hole	5	287	287	113 25
Predžiaci							
Mladšie predžiačky							
1.	LEPEJOVÁ Lívia	2009	LK Valčianska dolina	5	480	480	0 6
2.	FRGELCOVÁ Sofia	2009	SKI CLUB Brezno	5	316	316	164 24
3.	HOLIŠÍKOVÁ Zuzana	2010	SKI CLUB Brezno	5	310	310	170 16
Mladší predžiaci							
1.	STRELKA Šimon	2009	LK Valčianska dolina	5	396	396	0 13
2.	MORAVČÍK Pavol	2009	SKI TEAM Martinské Hole	5	228	228	168 51
3.	KOROTVIČKA Tomáš	2009	LK Valčianska dolina	4	206	206	190 23
Staršie predžiačky							
1.	KOŽIAKOVÁ Olívia	2007	SKI CLUB Brezno	5	370	370	0 12
2.	VIGAŠOVÁ Kristína	2008	LO MLADOSTĚ Banská Bystrica	5	296	296	74 20
3.	BARLOVÁ Nina	2007	LO MLADOSTĚ Banská Bystrica	5	286	286	84 21
Starší predžiaci							
1.	STANISLAV Matej	2007	Ski klub Donovaly	5	480	480	0 6
2.	ŠTAFEN Alex	2007	SKI TEAM Martinské Hole	5	285	285	195 19
3.	BELIČKA Filip	2007	Ski klub Donovaly	4	260	260	220 5
Žiaci							
Mladšie žiačky							
1.	LIBANTOVÁ Sarah	2006	Ski klub Donovaly	4	285	285	0 11
2.	DONOVALOVÁ Denisa	2005	Ski klub Donovaly	3	280	280	5 4
3.	MAKÓNI Sára	2005	ŠK KARTIK BANSKÁ BYSTRICA	4	280	280	5 10
Mladší žiaci							
1.	TOKOLY Tomáš	2005	LO MLADOSTĚ Banská Bystrica	5	360	360	0 12
2.	KRAJČOVIČ Lucas	2006	ŠK KARTIK BANSKÁ BYSTRICA	5	350	350	10 15
3.	MANDÁT Adam	2006	SKI TEAM Martinské Hole	5	224	224	136 28
Staršie žiačky							
1.	KOLORÉDOVÁ Zuzana Nela	2004	Ski klub Donovaly	4	380	380	0 5
2.	MIHÁLOVÁ Michaela	2004	ŠK Železiarne Podbrezová	5	304	304	76 21
3.	SOPKOVÁ Paulína	2004	Ski klub Donovaly	4	191	191	189 23
Starší žiaci							
1.	KRAMLA Oliver	2003	ŠK Železiarne Podbrezová	5	410	410	0 10
2.	VOLKO Jáchym	2004	ŠK KARTIK BANSKÁ BYSTRICA	4	285	285	125 11
3.	FORGÁČ Marko	2004	SKI TEAM Martinské Hole	5	238	238	172 25
Dospelí							
Open Ženy							
1.	CHEBEŇOVÁ Lenka	1994	ŠKB LYŽIARIK	4	360	360	0 6
2.	PREČUCHOVÁ Alexandra	1990	SKI CLUB Brezno	4	340	340	20 7
3.	PILIAROVÁ Juliana	2001	LO HST Polomka-Bučník	4	210	210	150 15
Open Muži							
1.	VIČAN Viliam	2002	ŠK Železiarne Podbrezová	5	360	360	0 12
2.	AMBROS Dušan	1969	ASC Bratislava	3	280	280	80 4
3.	VRTO Adam	2002	ŠK KARTIK BANSKÁ BYSTRICA				

Tretí ročník Horehronskej ligy v zjazdovom lyžovaní pod názvom LESY SKI CUP máme úspešne za sebou. Po piatich súťažných pretekoch boli počas finále odmenení 10. marca 2019 na Donovaloch tí najlepší z najlepších.

Projekt založil štátny podnik LESY Slovenskej republiky spoločne so štyrmi lyžiarskymi klubmi a Slovenskou lyžiarskou asociáciou ešte koncom leta v roku 2016. Prvý pretek sme odštartovali už 3. februára v roku 2017. Kým prvý a druhý ročník pozostával zo štyroch pretekov, v treťom ročníku sme sériu rozšírili o pretek venovaný spomienke jednej zo spoluzakladateľov projektu LESY SKI CUP – Dane Chebeňovej.

Tento rok nás počasie poriadne potrápilo. Na prvom preteku 19. januára 2019 na Čertovici sme odolávali teplotám, ktoré dosahovali až -13,5°C. Čiastočné oteplenie prinieslo až slnko, ktoré osvetľovalo vrchnú časť vytýčenej trate. O trochu teplejšie, ale v hmle sme vzdorovali nárazom vetra a snehu 1. februára na Šachtických. Keď sneh vystriedal mrznúci dážď, mali našťastie všetci súťažiaci už odprekované. Ale ako sa hovorí, do tretice všetko dobré. A tak nás na Polomke 16.-17. februára počas tretieho a štvrtého preteku sprevádzalo slnečné bezveterné počasie. Škoda, že nás nesprevádzalo počas piateho preteku a veľkého finále na Donovaloch, ktorými sme v nedeľu 10. marca ukončili tretí ročník nášho projektu.

Súťaž prebieha podľa vopred vypracovaného súťažného poriadku a podľa pravidiel FIS. Ten súťažiaci nájdu na www.lesycup.sk, kde prebieha aj online registrácia na jednotlivé preteky. Muži aj ženy súťažajú v šiestich kategóriách (super baby = horehronské nádeje, mladšie predžiačky, staršie predžiačky, mladšie žiačky, staršie žiačky, open). Výsledkové listiny ako aj fotodokumentácia je dostupná pre všetkých, ktorí sa o projekte chcú dozvedieť viac.

Záujem o účasť na pretekoch v rámci projektu LESY SKI CUP je pomerne vysoký. Kým na prvom kole sa postavilo na štart 258 pretekárov na druhom preteku ich štartovalo o štyridsať viac. Na tretie kolo na Polomke sa si prišlo zmerať sily 253 súťažiacich a na ďalší deň ich zostalo pretekať 235. Rekordný počet účastníkov sme zaznamenali počas tretieho kola pretekov na Donovaloch, kde odštartovalo 346.

Tento ročník už pozná mená svojich víťazov, ktorých nájdete v priloženej výsledkovej listine a my sa už teraz tešíme na štvrtý ročník tohto lesnícko-športového podujatia. Veď lesy a lyže sú stáročia neodmysliteľnou súčasťou lesníckeho života a prevádzky.

Ďakujeme všetkým, ktorí sa pričínili o plynulý priebeh jednotlivých pretekov, kolegom lesníkom a lesným pedagógom, a tiež zástupcom klubov LO Mladost', ŠKB Lyžiarik, LO HST Polomka-Bučník a Ski klub Donovaly.

Lesníci v Arberlande

Bavorský les v dňoch 10.-16. februára 2019 privítal nadšencov bežeckého lyžovania, ktorí si zmerali svoje sily v rámci 51. ročníka európskych lesníckych lyžiarskych pretekov (EFNS).

Na tomto športovom podujatí sa zúčastnilo takmer 850 účastníkov z viac ako 20 európskych krajín. Okrem dvoch individuálnych a jednej kolektívnej súťaže organizátori pripravili aj podporný program – kultúrne, odborné exkurzie a besedy o hospodárení

v Bavorskom lese, aby prítomní športovci spoznali miestnu krajinu a jej obyvateľov. Preteky sa uskutočnili v areáli lyžiarskeho štadióna Hohenzollern. Lyžiarsky štadión Hohenzollern vo Veľkom Javorí poskytuje ideálne podmienky pre športovcov. Pravidelne tu organizujú medzinárodné súťaže v biatlone, alebo bežeckom lyžovaní. Súčasťou slovenskej výpravy boli aj lesníci zo štátneho podniku LESY SR.

Športovci preukazovali svoje majstrovstvo

v dvoch individuálnych štartoch (vekové kategórie boli členené po 10 rokov) a pretekoch štafiet (dve vekové kategórie: do 50 a nad 50 rokov).

Športovci ďakujú vedeniu podniku za podporu a možnosť zúčastniť sa tohto významného lesníckeho športového podujatia. Detailné výsledkové listiny z jednotlivých pretekov sú zverejnené na stránke www.efns.eu.

Lubomír Machyniak

Streda 13.2.2019 - Beh na lyžiach klasickou technikou so strelbou – klasifikovaných bolo 563 pretekárov

10. miesto Kučeríková Jozefína - OZ Námestovo	Ženy 61, trať 6,2 km
24. miesto Gereková Danka - OZ Liptovský Hrádok	Ženy 51, trať 6,2 km
20. miesto Mojžišová Marcela - GR B. Bystrica	Ženy 41, trať 6,2 km
14. miesto Marčok Michal - OZ Slovenská Ľupča	Muži 19, trať 9,2 km

Štvrtok 14.2.2019 - Beh na lyžiach voľnou technikou so strelbou – klasifikovaných bol 373 pretekárov

6. miesto Kučeríková Jozefína - OZ Námestovo	Ženy 61, trať 6,2 km
20. miesto Karnová Renáta - OZ Semenoles	Ženy 51, trať 6,2 km
8. miesto Machyniaková Andrea - OZ Čierny Balog	Ženy 41, trať 6,2 km
17. miesto Mojžišová Marcela - GR B. Bystrica	Ženy 41, trať 6,2 km
35. miesto Janigloš Otto - OZ Liptovský Hrádok	Muži 61, trať 9,2 km
5. miesto Machyniak Lubomír - GR B. Bystrica	Muži 41, trať 9,2 km
38. miesto Vajcík Ladislav - OZ Slovenská Ľupča	Muži 41, trať 9,2 km
22. miesto Marčok Michal - OZ Slovenská Ľupča	Muži 19, trať 9,2 km

Piatok 15.2.2019 - Preteky štafiet (ženy 3x6 km, muži 4x9 km) – štartovalo 42 ženských štafiet a 111 mužských štafiet

18. miesto LESY SR 1 (Rusnáková, Mojžišová, Karnová)	Ženy do 50
32. miesto LESY SR 3 (Bátor, Marčok, Machyniak, Vajcík)	Muži do 50

Lesníci opäť vytiahli lyže

Opäť po roku odštartovali lesníci svoj už tradičný pretek. Pre tých, ktorí o Venerovskom memoriáli ešte nepočuli, bude asi najdôležitejšou informáciou, že 104 lesníkov si tu dva dni meralo sily v biatlone a v obrovskom slalome. Približne stovku pretekárov privítali organizátori na 55. ročníku Venerovského memoriálu, ktorý sa konal 18. a 19. marca už tradične v športovom areáli na Štrbskom Plese.

Málokto vie, že toto podujatie nesie meno po lesnom inžinierovi Dmitriji Venerovskom, ktorý pracoval ako taxátor v oblasti Vysokých Tatier na vtedajšom riaditeľstve štátnych lesov v Liptovskom Hrádku. Zahynul počas Slovenského národného povstania.

Absolútnym víťazom 55. ročníka Venerovského memoriálu a Majstrom lesníkom Slovenska sa stal Lubomír Machyniak zo štátneho podniku LESY SR, ktorý obhájil minuloročné víťazstvo.

Dvojkombináciu behu na lyžiach so strelbou zo vzduchovky a obrovského slalomu v ženskej kategórii najrýchlejšie zvládla a Majsterkou lesníckou Slovenska sa stala vlnajúca víťazka Andrea Machyniaková reprezentujúca LESY SR, štátny podnik. Naši najúspešnejší kolegovia spoločne obhájili toto víťazstvo už tretí rok po sebe.

Na štart Majstrovstiev lesníkov SR v lyžovaní s medzinárodnou účasťou sa postavila vyše stovka pretekárov z radov lesníkov zo Slovenska, Maďarska, Poľska a Českej republiky. V dvojkombinácii v kategórii Ž2 (ženy nad 50 rokov) zvíťazila Katarína Štrelcová z TUZVO a v kategórii Ž1 (ženy do 50 rokov) bola najúspešnejšou Andrea Machyniaková z LESOV SR. V piatich mužských kategóriách bodoval a v M5 (muži nad 70 rokov) aj zvíťazil Peter Šáling, pred Jozefom Fabrym a ich ďalším bývalým kolegom zo ŠL TANAPu Mikulášom Melicherčíkom. V kategórii M4 (muži 61-70 rokov) zvíťazil Dušan Gerek z LESOV SR, š.p. a v kategórii M3

(muži 51-60 rokov) obsadil prvé miesto Dušan Fabian zo ŠL TANAPu. Kategória M2 patrila Lubomírovi Machyniakovi z LESOV SR, š.p. a najlepším v kategórii M1 bol Lukáš Olejár.

Premiérový ročník Venerovského memoriálu sa uskutočnil v roku 1947. Jeho základnou myšlienkou bola prezentácia práce lesníkov, ktorí v zimných podmienkach pri výkone svojho povolania v teréne musia nevyhnutne zvládať aj pohyb na lyžiach.

Výsledková listina dvojkombinácie 55. ročníka Venerovského memoriálu

1. Machyniak Lubomír – LESY SR, š.p.
2. Olejár Lukáš – SLS Banská Bystrica, s.r.o.
3. Hudáček Marek – ŠL TANAPu

1. Machyniaková Andrea – LESY SR, š.p.
2. Herchlová Jana – Obecný podnik lesov a služieb
3. Štrelcová Katarína – TUZVO

Štátne lesy TANAPu už tradične usporadúvajú toto podujatie lesnícko-športové podujatie v spolupráci s obcou Štrba pod záštitou ministerky pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a predsedníčky Odborového zväzu pracovníkov drevo, lesy, voda. -as-

Zimný spáč

Nadišiel čas zimy, listy z našich listnáčov opadli a príroda sa zahalila do zimného šatu. Naše lesy sa pripravili na zimu, na obdobie vegetačného pokoja. Takisto ako naše lesy, tak aj medvede sa počas zimných mesiacov ukladajú na tzv. nepravý zimný spánok, ktorý označujeme termínom „nepravá hibernácia“. Počas tohto obdobia sa ich telesná teplota znižuje, spomalí sa činnosť srdca a takisto aj ich fyziologické funkcie. Medvede sa nastavujú na „úsporný režim“, kedy neprijímajú žiadnu potravu, vzhľadom na fakt, že v horách je predpoklad vysokej snehovej pokrývky a potravinová ponuka je výrazne limitovaná. Energii čerpajú zo svojich tukových zásob, ktoré si vytvorili počas vegetačného obdobia. Občas aj v priebehu zimy sa medvede vyberú na krátku prechádzku do okolia svojho brlohu za účelom zbavenia sa svojho trusu.

Medvede si vyhrabávajú svoje zimné príbytky, vyhľadávajú pukliny v skalách, vývraty, koreňové nábehy stromov, alebo využívajú neprístupné skalné jaskyne. V hornej hranici stromovej vegetácii, kde sa nachádza kosodrevina je možné takisto sledovať zimný výskyt medveda hnedého. V brlohu, alebo jeho blízkom okolí sa medveď vyskytuje od novembra do marca v závislosti od výšky snehovej pokrývky, potravinovej ponuky,

vonkajšej teploty. V tomto období prichádzajú na svet mláďatá. Samica medveda hnedého rodí v januári a februári väčšinou dve až tri mláďatá, výnimočne štyri. Po narodení vážia len 400 gramov a sú slabo vyvinuté. Po dvoch týždňoch im začína fungovať zrak. V prvých mesiacoch sú vyživované materským mliekom, ktoré je bohaté na výživné látky. Medvedica pritom môže stratiť značnú časť svojej telesnej hmotnosti.

V mesiaci marec je už väčšina medvedov mimo svojich zimných príbytkov a vzhľadom k tomu, že potravinová ponuka je ešte stále veľmi obmedzená, medvede môžu byť veľmi nebezpečné. Pravidelne navštevujú krmoviská zriadené pre raticovú zver. V súvislosti so zberom zhodov parožia pritom dbajte na zvýšenú obozretnosť pri návšteve poľovného revíru. Nebezpečné bývajú hlavne medvedice, ktoré vyvážajú svoje medvediatá z brlohov a učia svojich potomkov o pravidlách prežitia v podmienkach našich lesov.

Peter Kamenský
odbor poľovníctva

Veľké ďakujem patrí autorom fotografií, menovite Petrovi Kamenskému, Filipovi Balážovi (OZ Kriváň), Marcelovi Kučerovi (bývalému zamestnancovi LSR, OZ Kriváň).

Rekonštrukcia „Tajchu“ v Račkovej doline

Nenašli by sme Pribylinca, ktorý nepozná prehrádzku Račkovho potoka v Úzkej doline, alebo teda Tajch v Račkovej, ako túto prehrádzku každý domáci obyvateľ nazýva. Tajch bol postavený v roku 1937. Na tejto výstavbe je podpísaná práca šikovných Pribylincov, ktorí sa rozhodli vlastnými rukami ochrániť ich milovanú dedinu pred vodným živlom. Teraz slúži predovšetkým na zachytávanie splavenín a samočinnú reguláciu vody.

Ešte pred samotnou výstavbou sa všetko bralo veľmi dôsledne. Aby si boli stavitelia istí, že pri stavbe sa nič nepokazí, postavili skúšobný model prehrádzky pri Horárni v Pribyline. Dlhé roky všetko fungovalo ako malo. Jedine v roku 1966 sa uskutočnila malá oprava kamennej priehrady a odtokového koryta. Tajch si plnil svoju funkciu desiatky rokov, ale od roku 2012 sa obyvatelia Pribyliny obávali, či tomu tak bude aj v budúcnosti. V tomto roku bol totižto vypracovaný odborný posudok odhadujúci riziká stavby. Jedným z potenciálnych rizík bolo aj pretrhnutie hrádze a vyliatie pri-

bližne 5.000 m³ vody. Aj keď sa v posudku nespomína, čo by sa dialo, kebyže stavba dlhodobo nespĺňa svoju funkciu, domáci sa obávajú, že by mohla zaniknúť ako nepotrebný majetok, a to je to posledné, čo by si želali.

Tajch v Pribyline je vlastníctvom štátneho podniku LESY SR, hoci lesy v jeho okolí neobhospodaruje. Vzniknutý havarijný stav si vyžiadal okamžitú rekonštrukciu. Celkové náklady, ktoré hradil štátny podnik LESY SR, sa vyšplhali do výšky 613.000 € (bez DPH), z toho samotné stavebné práce stáli 582.400€ a prípravné práce ako projekt, technický dozor a poplatky 30.000 €. Priebeh prác bol nasledovný. Ako prvé sa zrekonštruovali poškodené a pomerne vypadané obkladové lomové kamene, ďalej sa pokračovalo ošetrením všetkých šiestich otvorov na prevod vody a prepadovej hrany bezpečnostného múra. Po zabetónovaní vymytých kaverien pod múrom prehrádzky na vzdušnej strane – vo vývarisku, sa opravili aj múry samotného vývariska a prah pod ním. Nádrž z návodnej strany múra sa zbavila štrku kompletne a čiastočne aj celá jej plocha.

Za päť mesiacov prebehla kompletná oprava tajchu. Vyťažený štrk bol popresú-

vaný v rámci nádrže a použitý na spevnenie lesnej cesty a svahov. Môžeme skonštatovať, že tajch by mal svoju protipovodňovú funkciu naďalej spoľahlivo plniť, avšak je nevyhnutná pravidelná údržba celého okolia tajchu a predovšetkým odstraňovanie splavenín zo samotnej nádrže.

Počas realizácie stavebných úprav šlo všetko podľa plánu a nedošlo k žiadnym podstatným odchýlkam od projektovej dokumentácii. Udialo sa pár zmien, ktoré mali nepodstatný charakter pre celkovú realizáciu prác, ako napríklad použitie väčšieho množstva obkladového lomového kameňa alebo použitie bázy cementovej škárovacky namiesto škárovania na báze epoxidovej živice. Všetky tieto zmeny vyplynuli z jediného dôvodu, a to z blížiaceho sa zimného obdobia.

Na jar 2019 by mala byť táto zrekonštruovaná vodná stavba delimitovaná Slovenskému vodohospodárskemu štátnemu podniku. Jeho breh by mala doplniť tabuľa s informáciami o rekonštrukcii. Predsa ide o naozaj jedinečnú prestavbu, ako môžeme vidieť na fotografiách, a navyše, záchranu pýchy obyvateľov Pribyliny.

Lucia Matejová

Nezabúdame – spomienka na druhú najväčšiu lavínovú tragédiu na Slovensku

Hovorí sa, že nešťastie nechodí po horách, ale po ľuďoch. Tí, ktorí každý deň kráčajú s pílou do lesa, aby užili svoje rodiny

vedia o tom svoje. Stačí

okamih a na symbolickom lesnom cintoríne môže pribudnúť ďalší kríž. „Hora je vojna“, hovorievajú. Každé ráno odchádzajú z domu s myšlienkou, že sa už nemusia vrátiť. Vzala už veľa otcov a synov. No najtragickjšie je, keď smrť v horách berie životy spôsobom, ktorý nik nečaká. Nie je to ľahký život. Mnohí to nezvládli a nevydržali ťažkú drinu pri ťažbe dreva v odlúčení od rodiny. Hora spravila z chlapcov chlapov, no často aj z mnohých žien vdovy, či z detí polosiroty.

Zima v roku 1956 bola mimoriadne tuhá a v horských oblastiach pomerne dlhá. Takmer celý február husto snežilo a na svahoch Nízkych Tatier sa nahromadilo obrovské množstvo snehu. Silný vietor naval preve na južných svahoch holí. Partia lesných robotníkov v drevenom zrube nad obcou Dolná Lehota na úpätí Nízkych Tatier už niekoľko dní čakala, kým sa počasie umúdra. Spolu s dvomi mladými ženami, ktoré im varili a udržiavali oheň v malej piecke, si krátili čas hraním kariet a spomínaním na minulosť. Starší rozprávali príbehy mladším, ako to kedysi chodievalo a ako prežili vojnu. Celý týždeň boli odkázaní len sami na seba. Jeden druhému museli dôverovať, ak sa chceli vrátiť domov živí za svojimi rodinami.

„8. marca 1956 bol deň ako predchádzajúce. Vonku zúrila snehová búrka a partiu drevorubačov sa zmocňovala čoraz väčšia nervozita a bezmocnosť nad silou prírody. Odlúčení od rodín čakali na zlepšenie počasia. Už štvrtý deň neurobili skoro nič. Niektorí hrali karty, iní sa len tak ponevierali po baraku netušiac, že sú to pre väčšinu z nich posledné chvíle života.

Netušili, že vietor na južných svahoch Žiarскеj hole naval obrovské previsy čerstvého snehu, ktorý visel ako gilotína nad odsúdenými na smrť. Čakal už len na povel sudcu, aby kat vykonal svoje remeslo. Cítili sa byť v bezpečí vo svojej drevenej ubikácii ukrytej v zákrute za vysokou skalou v doline Dve vody pri ústí Štelerovej doliny. Ani vo sne by ich nenapadlo, že ich životy v okamihu ukončí biele peklo.

Približne 9:45 došlo k druhej najväčšej lavínovej tragédii na Slovensku. Cez drevenú chatu, kde sa nachádzali títo robotníci sa prehnala obrovská masa snehu zmiešaná so skalami a množstvom polámaných stromov. Nedala nikomu šancu. Z 19 ľudí prežili len traja.

Biele peklo

8.3.1956 okolo 9:45 obrovské množstvo snehu už nedokázalo odolávať viacej gravitácii a z JV svahu Žiarскеj hole (1840 m n. m.) sa uvoľnila lavína do strmého žľabu Kulichovej doliny. Táto je jednou z najstrmších vetví hlavnej doliny Dve vody. Kulichova dolina v dolnej časti v dĺžke asi dva kilometre tvorí strmý žľab, ktorý využívali v minulosti na spúšťanie dreva.

Na základe poznatkov získaných z prieskumu, rozboru a informácií, sa lavína uvoľnila v nadmorskej výške približne 1800 m n. m. v šírke 700-800 metrov. Výška snehovej prikrývky v miestach odtrhnutia bola medzi 2-2,5 m. Sklon svahu v odtrhovej časti lavíny bol 32°. Takmer po celej dĺžke lavíny bola snehová vrstva stiahnutá až na podkladovú vrstvu. Tú z väčšej časti tvorila tráva a kosodrevina. Prvých 500 m sa lavína valila v 800 metrovej šírke. V ďalšej časti sa vplyvom terénu zužovala do lievika Kulichovej dolinky, vyúsťujúceho v hrdlo úzke iba 50, miestami len 30 metrov. Od miesta odtrhu bolo vzdialené asi 1500 m. Vrstva snehu v žľabe mala výšku 8 až 10 m. Rútiaca sa snehová hmota sa sformovala do veľkých blokov v objeme jeden až tri metre kubické. Rýchlosť lavíny sa odhaduje na 250 až 300 km za hodinu.

V lese si najväčšia časť lavíny vyryla podľa povahy terénu koryto široké 15 až 20 metrov, hlboké v hornej časti štyri až šesť metrov, v dolnej časti sedem až desať metrov. Menšia časť snehu sa pohybovala nad korytom cez les, ktorý v hornej časti ničila a strhávala až na skalný podklad v páse širokom 15 až 30 metrov na oboch stranách.

V dolnej časti dráhy ešte pred vstupom do doliny Dve vody sa pásmo zničeného lesa rozšírilo až na 120 metrov. V koryte bolo uložené najväčšie množstvo naviateho snehu. Približne až do výšky 30 metrov.

Z celkového množstva snehu 1.528.000 m³ putovalo v dráhe lavíny dlhšej asi 3100 metrov (plus lavínište, t.j. predok lavíny asi 1000 metrov) až 300.000 m³ snehu. Zberná plocha lavínišťa sa rozkladala na ploche 7000 m². V lavíništi pod terénom bývalej lesnej chaty

v dĺžke asi 600 až 650 metrov ležalo 350 až 400 tisíc m³ snehu.

Prečo prišlo k tomuto nešťastiu?

Podľa zistení výskumnej stanice horskej služby vyplýva, že odtrhnutie snehovej lavíny zapríčinil napadaný a aj vo viacerých vrstvách naviaty sneh, ktorý bol len nepatrne spojený s ľadovou kôrou nad povrchom zeme. Značným zhusteným snehu samotným vetrom, ktorý nepretržite vial sa za daných poveternostných podmienok vytvorila veľká snehová doska. Pod ňou sa pri prieskume našla malá vrstva pohyblivého snehu, ktorá vytvorila sklzný horizont. Za týchto podmienok bola snehová vrstva veľmi labilná a stačil iba veľmi slabý impulz, aby sa celá snehová masa dala do pohybu.

Vzhľadom na poveternostnú situáciu sa týmto impulzom stal silný nárazový vietor, ktorý tlakom na širokú, nedostatočne spevnenú snehovú vrstvu spôsobil jej trhlinu a to bolo príčinou odtrhnutia snehovej lavíny.

Po tomto sklze nastala nepredstaviteľná katastrofa. Tlak vzduchu, ktorý sa vytvoril pred čelom lavíny dosahoval podľa odhadu rýchlosť 300 km za hodinu. Po zrazení čela lavíny, pokračovali v ničivej činnosti jej jazyky. Jeden z nich zasypal spomenutým veterným uragánom zničenú drevenicu, v ktorej boli pred víchricou ukrytí lesní robotníci.

Bilancia tohto nešťastia bola tragická. Zo 17 lesných robotníkov a dvoch kuchárov prežili len traja drevorubači s ťažkými zraneniami. Jedného robotníka vyhodila tlaková vlna z domčeka približne 200 metrov. To ho zachránilo pred zasypaním, aj keď ťažko zranený, dokázal sa dostať do civilizácie a privolať pomoc.

Na záchranných prácach sa zúčastnilo 3717 osôb, vojakov, príslušníkov MV, členov HS, príslušníkov požiarnej ochrany, zamestnancov Štátnych lesov a občanov okolitých dedín a závodov. Práca prebiehala vo veľmi sťažených podmienkach, pretože stále hro-

zilo bezprostredne nové lavínové nebezpečenstvo. Niekoľkokrát museli byť prerušené. Snehová halda bola stvrdnutá na ľad a nedali sa použiť lavínové sondy. Práca sa organizovali tak, že sa v snehu prekopávali chodby široké jeden meter a hlboké jeden až päť metrov. Z týchto chodieb sa vykonával prieskum sondami do väčších hĺbok lavíny, do bočných stien, kde bol sneh mäkkší. Celkom sa prekopalo asi 40 tis. m³ snehu v celkovej dĺžke 20 km. Pohreb skôr nájdených obetí sa konal 12.3.1956. Posledná obeť bola nájdená 18.5.1956 medzi stromami, asi 1,5 m pod snehovou haldou.

Lesné porasty vo veku 80-100 rokov boli zničené na ploche 12,5 ha so zásobou asi 3000 m³ drevnej hmoty. Poškodené drevo sa spracovávalo a odvážalo rok a pol. Takú istú dobu trvalo aj rozpustenie snehovej masy.“

Nezabúdame

Lesníci si každoročne pripomínajú túto tragickú udalosť, pri ktorej zahynulo 16 ich kolegov. Pri pamätníku v Kulichovej doline vzdávajú úctu položením vencov a zapálením sviečky na pamiatku lesných robotníkov,

ktorých životy ukončila obrovská masa snehu.

Aj 8. marca 2019, presne 63 rokov od tohto obrovského nešťastia sa partia lesníkov z OZ Slovenská Ľupča a z Generálneho riaditeľstva vybrala venovať tichú spomienku na túto tragédiu k pamätníku nad obcou Dolná Lehota. Od miesta pokiaľ sa dostali autom ich ešte čakala dvojkilometrová chôdza zasneženou cestou. Hoci vo vzduchu už bolo cítiť jar, na ceste k pamätníku bolo miestami ešte vyše kolien snehu. So snežnicami na nohách a vencami v náručí vyrazili po stopách svojich kolegov, ktorí zahynuli rukou prírody, ktorú tak milovali. Pri kamennej mohyle s menami obetí ukrytej v tóni duglasiek si mlčky zaspomínali na túto tragédiu. Po pár slovách, ktoré im venoval Jozef Sámel s dôrazom na to, aby sme nezabúdali na takéto udalosti, položili vence a zapálili sviečku k mementu tohto nešťastia. Zamysleli sa nad ťažkým osudom robotníkov a ich príbuzných a pobrali sa späť so slovami: „Nech vám večne spievajú lesy. Nezabúdame.“

Michal Kováč, OZ Slovenská Ľupča
(zdroj: Michal Spišiak: Smrť prišla v bielom)

Biologicko-technické protilavínové zábrany (pokračovanie)

Lavína, ktorá sa 6.2.1924, odtrhla z juhovýchodných svahov Krížnej (1 574 m n. m.), usmrtila 18 ľudí, spôsobila značné škody na lesných porastoch, hospodárskych zvieratách a ľudských obydlíach, dala podnet k prvým snahám o realizáciu protilavínových opatrení. Jedným z prvých priekopníkov lavínovej problematiky bol Ing. Vojtech Bukovčan, ktorý má veľkú zásluhu na vybudovaní prvých protilavínových zábran nielen nad osadou Rybô, ale aj v iných horských oblastiach Slovenska.

Lavínový hŕňny reliéf s rozlohou 371,36 ha JV a V od Krížnej dosahuje priemerný sklon 30-35°. V tejto kotline býva asi 5 mil. m³ snehu, z ktorého polovica o hmotnosti asi 700 tis. ton ohrozovala osadu Rybô (Bukovčan 1960). V tejto lokalite boli vybudované viaceré druhy technických protilavínových opatrení. Bolo to 201 brzdiacich zemných terás v nadmorskej výške 1 350-1 450 m n. m. Z nich 159 má rozmery 2,5 m x 10 m, so sklonom do svahu a s odvodňovacou priekopou. Tieto zemné terasy boli postavené v zbernej lavínovej oblasti. V odtrhovom pásme bolo postavených 42 menších terás. Terasy boli rozmiestnené šachovite, vzdialené od seba 12 m horizontálne a 20 m vertikálne. Úlohou vybudovaných terás bolo zvýšiť drsnosť povrchu terénu, obmedziť existenciu hladkých strmých súvislých plôch na svahu, a tým obmedziť plazivý a kľzavý pohyb snehu po svahu, ako aj zabrániť vzniku základových lavín.

Z ďalších technických zábran boli realizované terče kombináciou snehových plotov a švédskych ohrád. Ostatné projektované technické zariadenia ako snehové mostíky RAX, kolové zábrany a trysky neboli realizované. V roku 1966 bolo vybudované 80 kusov snehových zábran. Z toho 25 plotov. Snehové ploty boli plnostenné nepredúvavé

dĺžky osem metrov. Predúvavé s horizontálne orientovanou výplňou (50%) s dĺžkou 12 m a predúvavé s vertikálnou výplňou (60%) dĺžky šesť metrov. Zoskupovali sa aj do rôzne kombinovaných zostáv. Ďalej bolo vybudovaných 28 nepredúvavých terčov siahajúcich k povrchu pôdy a 27 predúvavých terčov s vertikálne usporiadanou výplňou (60 %).

So zalesňovaním sa začalo už v rokoch 1963-1964 ešte pred vypracovaním projektu, v lokalitách Hlboká, Nižná, Vyšná a Štroty – Úplazy v lavínovom kotle.

V roku 1963 bolo zalesnené 19,30 ha (straty na zalesňovaní boli vykázané na ploche 1 ha).

V roku 1964 bolo zalesnené 9,35 ha (straty na zalesňovaní boli vykázané na ploche 3,7 ha).

Spolu bolo zalesnené 28,65 ha (so stratami na zalesňovaní 4,7 ha, čo je 16,4 %).

V rámci projektu sa uvažovalo so zalesnením 31,76 ha. V rokoch 1967-1970 bolo celkom zalesnené 36 ha, z toho drevinou (smrek 6 ha, kosodrevina 19 ha, limba 7 ha, jedľa 1,7 ha, buk 1,5 ha, javor horský 0,5 ha, jelša zelená 0,3 ha).

Samostatné mzdové finančné náklady na zalesňovanie pozostávali z prípravy pôdy 36,7 tis. Kčs, zalesňovacích prác 88,4 tis. Kčs, ošetrovania sadeníc 15,9 tis. Kčs, ochrany kultúr 45,2 tis. Kčs, ochrany lesa 26,8 tis. Kčs v celkovej výške 213 tis. Kčs, s nákladom 5916,67 Kčs na 1 ha. Náklady na výrobu sadeníc boli čerpané vo výške 72 tis. Kčs.

Pre kvalitné vykonanie pestovných prác bolo potrebné zaistiť:

- dostatok robotníkov
- provenienčne vhodný sadbový materiál
- sprístupnenie pracoviska
- aklimatizáciu sadeníc v účelovej škôlke pre ďalšie roky

- zriadiť kvalitné snehové jamy
- vykonať práce v agrotechnických termínoch
- pripraviť obalované sadenice pre budúce roky
- pripraviť zber semena drevín jv, bk, mk, jd, sm z okolitých porastov a dopestovať sadenice

Podľa Somoru (1977) sa zo zalesňovania vylučujú ústia a dráhy skalných a snehových lavín s vysoko položenými odtrhovými plochami, ktoré sa súčasne zabezpečujú mechanickými zábranami. Vylučujeme aj pôdne preliačiny a žľaby s dlho ležiacim snehom. Zalesňovacie práce sa začínali v mesiaci máj a v lavínových žľaboch bol ešte sneh.

Kosodrevina

Pre začiatok bol sadbový materiál hlavne sadenice kosodreviny dodávané z LZ Predajná. Sadenice vyhovovali po stránke kvality. Pochádzali z približnej nadmorskej výšky, ale nie z rovnakého materského podložia. Zalesňovanie bolo vykonané jamkovou sadbou (jamky 35x35 cm) v šachovnicovitom usporiadaní v skupinkách po 25 a 50 kusov. Skupinky sadeníc boli pravidelné a od seba vzdialené 10-12 m. V lavínisku sa vysádzala do kúta za sekeromotikou.

Limba

Do skupiniek kosodreviny bola vysádzaná limba vo veku šesť rokov v počte tri až päť sadeníc pôvodom z TANAPu. Bola zaškôlkovaná v účelovej škôlke na Rovniach. Asi 2 000 ks sadeníc bolo pripravené v korenáčoch Jifipots.

Smrek

Sadenice boli tiež škôlkované v účelovej škôlke a vysádzané vo veku päť rokov. Vy-

sádzal sa v spodnej časti lokality v jamkách 50x50 cm.

Buk

Bukové sadenice boli vypestované v účelovej škôlke na Rovniach zo semena z vlastného zberu. Tieto vykazovali dobrú kvalitu s hrubým koreňovým krčkom, zdravým kratším koreňom a veľkým počtom vlásočnicových koreňov.

Javor horský

Bol vysádzaný v spodnej časti lavínových žľabov, kde zadržoval dejekčnéosypové kužeľe. Vzhľadom na vysokú trávnatú vegetáciu boli jamky nakopané na rozmer 60x60 cm.

Jelša zelená

Výsadba bola vykonaná len v minimálnom počte, pretože neboli zabezpečené sadenice vhodnej proveniencie. (Sadbový materiál pochádzal z Českých Budejovic).

Smrekovec opadavý

Proveniencia bola z TANAPu. Jedince vykazovali veľmi dobré rastové parametre neskôršie však skoro všetky uhynuli.

Vrba sliezka

Zabezpečovala funkciu pionierskej dreviny. V najextrémnejších častiach na okrajoch lavínových žľabov sa rozširovala prirodzene. Táto jej dynamika bola podchytená ešte doplňovaním rezkami.

Vrba rakyta

Podobne ako sliezka vrba aj vrba rakyta plnila úlohu pionierskej dreviny v spodnejšej časti lavíniska.

Prvé zalesňovanie bolo vykonané nad odtrhovým pásmom nad zemnými terasami. Sadenice vysádzané v r. 1967-1970, boli kvalitné. Vyhovovali po stránke fyziologickej, morfolologickej a mali dobre vyvinutý koreňový systém. Pre každé pásmo boli stanovené zalesňovacie spôsoby s ohľadom na hĺbku pôdnych profilov, obsah skeletu a sklon. Zalesňovanie sa zabezpečovalo zhora nadol z dôvodu prednostne vegetačne zabezpečiť zbernej oblasti snehu. Drevinová skladba navrhovaná projektom mala sledovať v počia-

točnej fáze hlavne protilavínový a retenčný charakter, avšak postupne mala vytvoriť pre dreviny cieľovej skladby podmienky pre splnenie úloh:

- 1) zaistiť stabilitu porastov s cieľovou skladbou oproti abiotickým činiteľom (vietor, sneh, lavíny)
- 2) súčasne zaistiť stabilitu porastov ochranného charakteru
- 3) posunúť hornú hranicu lesa na hranicu stromov a krov umelou doplňovacou obnovou

Dosiahnuť úspech v počiatočnej fáze zalesňovania s protilavínovým a retenčným charakterom bolo sťažované viacerými činiteľmi. Výsadbou limby a iných drevín v biologickej ochrane kosodreviny vznikali škody spôsobované biotickými a abiotickými činiteľmi. Z biotických činiteľov to bola jelenia, srnčia zver a hmyz (hreběňovky). Z abiotických škodlivých činiteľov je to intenzívne slnečné žiarenie, fyziologické sucho, obrus sadeníc snehom, ľadom, tlak snehu, ako aj kĺzavý pohyb snehu. Najviac sú poškodzované sadenice ihličnatých drevín, ktoré sú konárkami spojené so zamrznutým snehom. Pohybujúci sneh ich vytrhne z jamky, alebo len odtrhne terminálny výhonok a skoro vždy sadenice povalí alebo vytiahne zo zeme. V teplom ročnom období dochádza k prehrievaniu ihlič vysokou vzdušnou teplotou, prehrievaniu pôdy, zvýšenému výparu pôdnej vlhkosti, mechanickému a fyziologickému pôsobeniu vetra. V projekte sa uvažovalo so 40% stratou. V skutočnosti straty na zalesňovaní boli 21,6% (Longauer 1979). Značný podiel na poškodzovaní umelo zalesnených kultúr má na tejto lokalite aj sústavná pastva oviec. Škody sú najviac spôsobené preháňaním oviec, čím sú najviac poškodzované okraje založených kultúr.

Terasy pôvodne nemali byť zalesnené. Vysadili sa do nich slabšie vytriedené sadenice s tým, že ak sa ich kvalita zlepší, budú použité na doplňovanie. Hoci v terasách mali sadenice horšie rastové podmienky, lepšie odolávali plazivému pohybu snehu, preto už neboli presádzané. Najväčšie straty na zalesňovaní boli vykazované nad pásmom odtrhu a bezprostredne v pásme odtrhu. Plazivý pohyb snehu tu vytrhával sadenice aj s prekopanou mačinou. Podľa projektu sa uvažovalo o účinnosti biologických opatrení na zadržiavanie

kĺzavého pohybu snehu v období 10-15 r. ich veku. Skutočnosť ukázala, že toto obdobie je dlhšie ako 30 r.. V r. 1966-1971 bola venovaná veľká pozornosť ošetrovaniu a ochrane lesných kultúr. Väčšina sadeníc boli tri roky po sebe ošetrované okopáním a súčasne oslobodené od buriny vyžínaním. V niektorých častiach sa vyžínalo aj dvakrát do roka. Súčasne na ochranu porastov pred pasením oviec a mladým hovädzím dobytkom bol postavený ochranný plot v dĺžke dva kilometre.

Bez vybudovania technických zábran, ktoré mali eliminovať, alebo podstatne obmedziť na dlhšiu dobu nepriaznivé podmienky snehovej pokrývky, bola nádej na úspech obnovného zalesňovania podstatne znížená a prípadný úspech časove takmer neobmedzený. Ako najvhodnejšie technické zábrany sa osvedčili zemné terasy, či už zalesnené alebo nie. V súčasnom období slúžia ako jediné technické zariadenia na zabránenie kĺzavého pohybu snehu v hornej časti lokality. Pri hodnotení účinku týchto terás (Midriak 1976), bolo zistené, že sú vhodnou technickou zábranou proti lavinám, avšak menej vhodnou plochou na zalesňovanie (výsadbu drevín), lebo terasa je pri sklone v smere proti svahu vystavená zvýšenému náporu tlaku snehu, čo nepriaznivo vplyva na vysadené dreviny, ich rast a vývoj.

V zalesňovaní sa pokračovalo pomalším tempom. Ostatné technické zariadenia už na lokalite neexistujú a tak protilavínovú ochranu vykonávajú len biologické opatrenia.

V predmetnom území už nedochádza k zosuvu lavín. Okolie lavínového kotla je dobre zabezpečené lesnými porastami. Nezabezpečená je len centrálna časť lavínového kotla, kde dochádza k snehovým zosuvom a splazom.

Milan Longauer

Topole biele – velikáni z parku

V 18. stor. sa medzi najvýznamnejšie stavby v Strážskom zaradil barokový kaštieľ rodiny Okolicsányiovej. Začiatkom 20. stor. dala grófka Alexandra Széchényiová postaviť v Strážskom nový kaštieľ. Išlo o secesnú jednoposchodovú budovu s tzv. francúzskou úpravou nádvorja, situovanú v udržiavanom parku. To znamená, že park s rozlohou 14,80 ha založili niekedy koncom 19. stor.. Vznikol vysadením drevín do prísnych geometricky usporiadaných radov. Dnes je možné z tejto výsadby vidieť niekoľko stromov s priemerom v prsnej výške nad 100 cm (napríklad buk 126 cm, javor poľný 110 cm, lipa malolistá 154 cm). Medzi najvzácnejšie dreviny patrí pagaštan konský s priemerom 143 cm, svojimi krásne bielymi kvetmi s červenožltými škvrkami je v čase kvitnutia skutočnou ozdobou parku. Zaujímavým druhom je beztrňovec dvojdomý, pôvodom zo Severnej Ameriky, alebo viaceré druhy tují a cyprusčekov. No to najvzácnejšie, obrovské topole biele s úctyhodným priemerom kmeňa cez tri metre v parku dožili. Evidencii a ochrane starých stromov na Slovensku sa začala venovať pozornosť až po roku 1950. Bola skôr záľubou niektorých dobrovoľných pracovníkov ochrany prírody, medzi ktorých patrili vtedajší riaditeľ Arboréta Mlyňany Ing. František Benčať, alebo patrili lesník Ing. Ladislav Maxim. Informácia pre verejnosť o výskyte vzácných drevín na Slovensku bola uverejnená v prvom čísle mesačníka Krásy Slovenska v roku 1971. Tam sa spomína topoľ biely, rastúci v parku mesta Strážske s priemerom v prsnej výške 450 cm. Topoľ biely pochádza z južnej a strednej Európy, Strednej Ázie, ale nájdeme ho aj na severe Afriky. Rastie a ľahko sa rozširuje v lužných lesoch. Je to drevina vhodná do mestských parkov, na výsadbu zdevastovaných území a na spevňovanie brehov vodných tokov. Podľa Ing. Ladislava Maxima, lesníka – laureáta Ceny Jozefa Dekréta Matejovie za rok 2012, autora publikácie Vzácne dreviny okresov Sobrance a Michalovce z roku 1998, bol najmohutnejším stromom na Slovensku a azda aj v strednej Európe s obvodom 12,60 metra a priemerom 401 cm ($d_{1,3}$) zmeraným v roku 1998. Poškodenia bleskom, drevokaznými hubami a v roku 2004 silnou víchricou viedli k nezvratným procesom jeho zániku. Podobný osud, o desaťročie neskôr, postihol druhý mohutný topoľ biely s obvodom 9,73 m a s priemerom 310 cm ($d_{1,3}$). Jeho cesta, ako nástupcu „najstromu“ Slovenska sa skončila aj vinou človeka, ktorý chcel si privlastniť kúsok nekrotického zhrubnutia na kmeni ho poškodil motorovou pílou. Chradnúcí strom, v miestach často navštevovaných ľuďmi, primäl mesto Strážske ku orezaniu vysychajúcej korony a nakoniec aj ku zrezaniu kmeňa. Tak sme prišli o vzácne stromy, ktoré sa mohli stať prinajmenšom v strednej Európe známymi svojou hrúbkou.

Nikdy by nedosiahli rozmery napríklad vo svete uznávaného sekvojovca mamutieho Generala Shermanna Tre s obvodom kmeňa meraným pri zemi 31 m, no stálo by to za návštevu. A bude to stáť za pozretie, keď sa nám podarí zámer ukázať obvod a priemer topoľa bieleho-deda na vyrezanom kotúči z kmeňa obra v Lesníckom skanzene vo Vydovskej doline. Zaslúži si tu trochu úsilia a námahy. Mesto Strážske darovalo spílený kmeň LESOM SR, š.p.. Zamestnanci OZ Čierny Balog a Jakub Skaloš z Mýta pod Ďumbierom spoločne vyzbrojení motorovou pílou s lištou dlhou 150 cm, primeraného výkonu a váhy, sa v januári 2019 vydali po kmeň. Výška ležiaceho kmeňa stromu nás ohromila. Na zemi stojací človek nedosiahol ani s natiahnutými rukami po jeho horný okraj. Zodvihnúť celý kmeň sa nám nepodarí, čo tak štvormetrový, trojmetrový, dvojmetrový, jednometrový výrez? Jeden 30-40 cm kotúč je potrebné odrezať pre mesto. Druhý jednometrový pre LESY SR, š.p., z ktorého budú tri a jeden menší pre OZ Sobrance. Po dvoch hodinách práce má mesto kotúč odložený na boku. Režeme ten pre LESY SR, š.p.. Nedá sa dorezať, na zemi je sneh na kmeni i ľad. Pomocou privolaného autožeriavu na podvozku V3S sa nám ho podarilo oddeliť od zo-

stávajúceho kmeňa. Odgúľal sa do parku a leží. Uviazali sme laná, žeriavnik vysunul podpery na autožeriave, zastabilizoval sa v teréne a s odrezaným kotúčom sme nepohli. Je to váha, na to nám privolaný stroj nestačí. Musíme to premyslieť. Keď sa to nepodarilo zodvihnúť, tak to nemôžeme ani odviezť na nákladnom aute s malou tonážou. Pomohli nám z OZLT. Ing. Rastó Valach, nám ponúkol MAN TGA trailer, ten zvládne odviezť aj najťažšie stroje. Z Vranova prišiel 28-tonový žeriav a jednometrový výrez kmeňa putoval na ES do Hronca. Tu sme ho rozkúskovali na tri menšie časti. Jeden pôjde do Lesníckeho skanzenu, jeden do LDM Zvolen a tretí sa možno ocitne na OZ Trenčín. Píšem možno, lebo pri manipulácii a tým, že je to predsa len staré drevo sa nám jeden kus z väčšej časti rozpadol. Životná cesta topoľa z parku bola dlhá. V 19. stor. začal rásť, v 20. stor. dospel i zosťarol a v 21. stor. zanikol. Vek odhadujeme na 200 rokov. Prežil časy pekné i vojnové. Je nevyhnutné si takéto hodnotné výtvory prírody vážiť a zachovávať. Medzi miesta, ktoré sa uchádzajú o naplnenie tejto myšlienky patrí Lesnícky skanzen na OZ Čierny Balog.

Michal Kofira,
vedúci Lesníckeho skanzenu

Esencia kvalitného produktu

Chcete originálne lyže? Ako na to? Výroba lyží nie je až taká komplikovaná, ako vyzerá na prvý pohľad. Samozrejme lyže sa nedajú vyrobiť zo dňa na deň. Okrem času, zručnosti a trpezlivosti, si tento proces vyžaduje aj správne náradie.

Základné nástroje, ktoré treba na výrobu lyží sú: lyžiarsky lis, profílovač jadra (zvyčajne dreveného) a náradie na tlačenie hrán.

Jadro samotnej lyže sa vyrába pomocou dvoch základných technológií. Pri lacnejších lyžiach a lyžiach pre menej náročných zjazdárov sa používa takzvané penové jadro. Lyže tohto typu majú tendenciu pri jazde stále trochu spomaľovať, absorbujú energiu úplne nevracajú a nehodia sa teda

celý proces prebieha podstatne rýchlejšie. Následne sa zložia na seba jednotlivé vrstvy budúce lyže. Okrem polyetylénových sklzníc a dreveného jadra sú to ešte rôzne výstupy, gumové vrstvy pre tlmenie vibrácií, kovové hrany, rôzne druhy laminátov a samozrejme povrchové fólie, ktoré dajú lyžiam jej konečný vzhľad.

Materiálov vnútri lyží môže byť celá rada podľa konkrétneho typu a určenia. Zjazdové lyže napríklad vo väčšine prípadov obsahujú dve kovové vrstvy zo zliatiny známe ako títan (hliník s prímiesami zinku, horčíka, medi a zirkónu), ktorá pri svojej relatívne nízkej váhe poskytuje veľmi dobrú torznú odolnosť. Vrstvy sa samozrejme pri každom type

prebytočného materiálu, začistiť, a potom sa presúvajú na opracovanie povrchu, brúsenie hrán a úpravu sklznice. To je krok dôležitý a práchny – hoci veľkú časť z tejto práce vykonávajú moderné stroje.

Najprv sa sklznica upraví brúsny pásom, potom nasleduje viacero brúsení, podľa typu a určenia lyže môže byť vykonané až niekoľko desiatok brúsiacich cyklov na jednej lyži, ktoré sklznici dajú požadovanú štruktúru a ďalšie vlastnosti. Tento proces výrazne ovplyvňuje vlastnosti lyže, u pretekárskych modelov dokonca z pohľadu výsledku až celkom zásadne. Po dokončení úpravy sklznice prichádza ešte na rad ich párovanie. Nasleduje posledná kontrola kvality, opat-

pre súťažné použitie, kde je dominantnou požiadavkou rýchlosť. Po čase tiež rýchlejšie strácajú svoje vlastnosti. Na druhú stranu sú veľmi ľahké, pre užívateľov pohodlné, odpúšťajú chyby a nepotrebujú pre ovládanie veľa síl. Pre výrobcov je ich výroba oveľa jednoduchšia. Do pripravenej hliníkovej formy sa vyskladajú všetky komponenty lyže „pečú“ v lise po dobu približne ôsmich minút a je z veľkej časti hotovo.

Kvalitnejšie, odolnejšie a vzhľadom na rýchlosť a celkové použitie výkonnejšie lyže v sebe majú drevo, ktoré je základom pre tzv. vrstvené konštrukcie, kedy sa kombinujú drevené lamely (napríklad z buku, jaseňa, či topoľa), plasty, lamináty a uhlíkové (napr. kevlarové) výstupy a kov.

Drevo musí pred výrobou prejsť jedno až dvojročným „zrením“ pod holým nebom. Pred použitím sa cielene pripravuje, prechádza presne danými cyklami sušenia a zvlhčovania. Na jeho konci má vlhkosť okolo osem až desať percent. Jadro lyže sa potom skladá a lepí z niekoľkých lamiel rôznej hrúbky a šírky. Skladané jadro má lepšie a stálejšie vlastnosti. Pre väčšinu vyrobených lyží teda platí, že než dospejú do podoby „zárodku“, trvá to vďaka nárokom na sušenie dreva teda de facto roky. Po procese prípravy už

lyží alebo snowboardu skladajú trochu inak, aby sa dosiahli požadovaných vlastností vrátane pružnosti a pevnosti.

Požiadavky sú rôzne podľa určenia a typu: od pretekárskych modelov sa čaká niečo iné, než od lyže, na ktorej chcete stráviť celý deň lyžovaním s deťmi alebo lyžovaním vo voľnom teréne mimo zjazdovku. Aj pretekári čakajú niečo iné od lyží, s ktorými idú pretekať, a niečo iné od tréningového modelu, na ktorom najazdia väčšinu svojich kilometrov. Jadro lyží tiež samozrejme do značnej miery určuje aj jej trvanlivosť. Penové lyže majú samozrejme trvanlivosť menšiu, ale na všetkých lyžiach s dreveným jadrom by mal užívateľ nabehať bez podstatnej zmeny jej vlastností zhruba dvetisíc kilometrov, pri niektorých modeloch aj viac.

Všetky komponenty, vrátane pripravených kovových hrán, sa skladajú do hliníkových foriem, v ktorých sa potom vrstvy lyží lepia a následne za použitia tlaku a teploty „pečú“ v lise. Celý proces trvá približne 20 minút pri teplotách necelých 100 °C.

Aby používané dvojzložkové lepidlo na báze epoxidových živíc dobre plnilo svoju funkciu, musia sa niektoré diely pred lepením ešte povrchovo upravovať. Zlepené polotovary sa musia po vybratí z lisy zbaviť

renia lyže registračným číslom a servisnými značkami, zabalenie a expedície finálneho produktu k zákazníkovi.

Na vytvorenie dekora a farebného prevedenia sa používajú dve rôzne technológie: pre väčšie série (zhruba od 500 ks) sieťotlač, ktorý spočíva v pretláčaní farby na podklad cez fóliu/sito, respektíve jej priepustné miesta.

Niektoré firmy však vyrábajú aj lyže na želanie v malých sériách, pre ktoré si niektorí zákazníci dodávajú napríklad aj vlastné materiály alebo dizajn. Pre tých sa zvyčajne používa technológia sublimačnej tlače. Tak je možné vytvoriť malé série lyží s prakticky ľubovoľným dizajnom, od priania k narodeninám, cez obľúbený obrázok až po portrét majiteľa.

V prípade, že chcete mať originálne lyže a najmä svoj dizajn, stačí osloviť jednu z firiem, ktoré takéto služby ponúkajú. Neuveriteľné, ale je to naozaj tak... Stačí iba zaslať online návrh, zadefinovať svoje požiadavky a hotové lyže sa Vám vrátia poštou. Čo Vy na to? Stretneme sa na svahu v lyžiarskej sezóne 2019/2020 s novými dizajnovými lyžami, kde hlavnou esenciou je vlastná fantázia a láska k tomuto neskutočnému zimnému športu? -mn-

Storočnice dvoch významných československých lesníkov

Prof. Dr. Ing. Halaj Ján, DrSc.

Narodil sa v rumunskej obci Petrila v rodine slovenského baníka 7.9.1919. Onedlho sa vrátili do svojej domovskej obce Voznica pri Žarnovici. Absolvoval Štátne gymnázium v Banskej Bystrici, kde r. 1940 zmaturoval s vyznamenaním. Pokračoval na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave, kde absolvoval najprv lesné inžinierstvo (1944), potom zememeračský odbor (1946) a napokon staviteľstvo (1948). V r. 1948 obhájil na LF VŠZ v Brne dizertačnú prácu „Príspevok k odhadu drevnej hmoty z leteckej snímky“ a získal doktorát technických vied. Prvé zamestnanie získal ako asistent na Ústave vyššej geodézie SVŠT v Bratislave a vzápätí na Ústave užitej geodézie Vysokej školy poľnohospodárskeho a lesného inžinierstva v Košiciach. V geodetickej profesii pokračoval v r. 1950-1964 ako vedúci odboru fotogrametrie na Ústave pre hospodársku úpravu lesov vo Zvolene. V r. 1964-1993 pracoval na Výskumnom ústave lesného hospodárstva ako vedúci odboru HÚL, bol vedúcim pracovníkom a koordinátorom najdôležitejších štátnych výskumných úloh.

Veľmi významná bola jeho vedecko-pedagogická kariéra. V r. 1951 bol na VŠPLI v Košiciach menovaný za docenta v odbore HÚL a dendrometrie. V r. 1964 obhájil na LF

Ján Halaj

VŠZ v Brne dizertačnú prácu „Tabuľka na určovanie zásoby a prírastku porastov“ a získal doktorát poľnohospodársko-lesníckych vied. V r. 1966 bol na Vysokej škole lesníckej a drevárskej vo Zvolene menovaný za profesora HÚL a dendrometrie. Na vysokej ško-

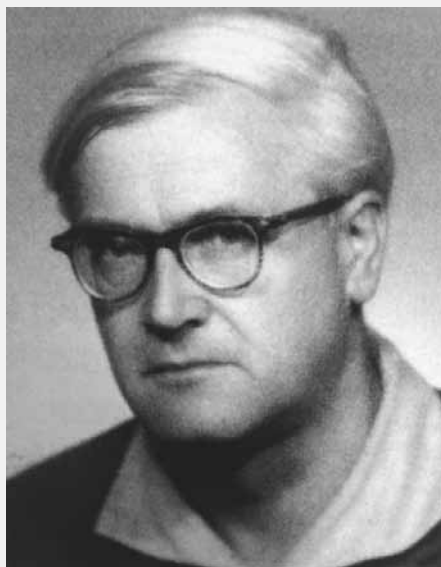
le prednášal už od r. 1950. Najprv na VŠPLI v Košiciach a po presťahovaní školy do Zvolena na VŠLD.

Svoju vedeckú kariéru začal naplňovať problematikou zisťovania zásob dreva v lesných porastov z leteckých snímok a jeho poznatkami položil základy oboru lesníckej fotogrametrie v Československu. Odvodil modely frekvenčných kriviek hrúbok a jednotných výškových kriviek a na ich podklade skonštruoval tabuľky na určovanie zásoby a prírastku porastov. Bol aj priekopníkom uplatňovania matematicko-štatistických metód v inventarizácii lesov. Na Výskumnom ústave lesného hospodárstva sa venoval dlhodobému programu konštrukcie domácich rastových tabuliek. V r. 1969 mu prezident republiky udelil vysoké štátne vyznamenanie Laureát štátnej ceny Klementa Gottwalda za vynikajúce tvorivé výsledky v oblasti hospodárskej úpravy lesov. Je autorom nespočetného množstva vedeckých prác, príspevkov a publikačných odborných diel, ktoré vyšli na Slovensku, v Čechách i v zahraničí. Výsledky jeho práce sa široko využívajú v lesníckej praxi.

Zomrel vo Zvolene po krátkej chorobe 6.2.1997 vo veku 77 rokov.

Doc., Ing. Antonín Příhoda

Narodil sa 2.11.1919 v Prahe, v rodine poštového úradníka. Po maturite na Reálnom gymnáziu v Prahe (1938), nastúpil na Fakultu lesného inžinierstva Českého vysokého učenia technického v Prahe (1938). Po uzavretí českých vysokých škôl Nemcami (1939) pracoval ako robotník na pile, v záhradníctve i na poštovom úrade. V r. 1945 sa vrátil na Lesnícku fakultu, ktorú ukončil v r. 1946. V období 1946-1948 študoval popri zamestnaní na Prírodovedeckej fakulte Karlovej univerzity. V roku 1960 habilitoval pre odbor lesnícka fytopatológia na Katedre ochrany lesov a lesníckej zoológie ČVUT v Prahe. Bol známy český odborník, lesník a fytopatológ, pôsobiaci aj na Slovensku. Svoju lesnícku profesiu začal ako asistent na Ústave poľnohospodárskej a lesníckej fytopatológie so zameraním na lesnícku fytopatológiu. Pri reorganizácii vysokých škôl v r. 1952 prešiel na Katedru ochrany lesov a lesníckej zoológie na Lesníckej fakulte Českého vysokého učenia technického v Prahe. V dobe existencie Vysokej školy poľnohospodárskeho a lesníckeho inžinierstva v Košiciach, prednášal tu ochranu dreva, v čom pokračoval aj po jej presťahovaní do Zvolena pod názvom Vysoká škola lesnícka a drevárska. Súbežne prednášal aj

Antonín Příhoda

v Českých Budějoviciach a v Kostelci nad Černými lesmi. V r. 1971 prešiel na Vedecký lesnícky ústav v Kostelci nad Černými lesmi, kde zotrval až do svojho odchodu do dôchodku koncom r. 1979. Napriek tomu v r. 1980 prišiel na čiastkový úväzok ako samostatný vedecký pracovník na Výskumnú

stanicu VÚLH Zvolen do Banskej Štiavnice. Participoval tu na úlohe výskumu hromadného hynutia dubových porastov a na úlohe výskumu podunajských lesov v súvislosti s budovaním VD Gabčíkovo – Nagymaross. Jeho prácu odmenilo vedenie Výskumného ústavu lesného hospodárstva vo Zvolene udelením Pamätnej plakety. Pôsobil aj ako aktívny člen Československej vedeckej spoločnosti pre mykológiu, a ako člen Československej botanickej spoločnosti. Veľmi sa angažoval i v ochrane prírody, niekoľko rokov bol krajským konzervátorom ochrany prírody Stredočeského kraja. V r. 1953-1972 bol členom redakčnej rady časopisu Živa. Významného uznania si zaslúžil jeho bohatá a rozsiahla publikačná práca. Ako pedagóg je autorom 13 vysokoškolských učebných textov a množstva príspevkov v odbornej tlači. Bol autorom množstva odborných príspevkov v mnohých časopisoch a knižných publikácií: Houby a bakterie poškodzujúci drevo (1953), Padání semenáčku a hynutí kořenu sazenic (1954), Ochrana lesa proti merii modřínové (1956), Lesnícká fytopatologie (1959) a mnohé ďalšie.

Zomrel 7.12.2001 v Tuchoměřiciach pri Prahe, vo veku 82 rokov.

Viliam Stockmann

Mizne na Slovensku hmyz?

Michalovčan Rudolf GABZDIL (59) je známy slovenský entomológ. Napísal niekoľko kníh, publikuje na Slovensku i v zahraničí a spolupracuje s pracovníkmi Štátnej ochrany prírody, vedeckými pracovníkmi Slovenskej entomologickej spoločnosti pri SAV i svetovými odborníkmi z rôznych múzeí a inštitúcií. Jeho menom ako objaviteľa sú popísané dva nové druhy chrobákov pre svetovú vedu a pri entomologických expedíciách svetom zaznamenal množstvo poznatkov pre vedu entomologickú. Preto sme mu položili niekoľko otázok ohľadom teraz rezonujúcej témy.

Pred časom prebehli v tlači informácie o znepokojujúcom ubúdaní hmyzu. Týka sa tento celosvetový fenomén aj našej slovenskej prírody?

Uvediem jeden príklad. V Magazíne štátnej ochrany prírody SR č. 3/2007 som napísal článok s názvom „Klenot lužného lesa“. Opísal som v ňom potvrdenie výskytu vzácného reliktného chrobáka pre entomofaunu východoslovenskej nížiny po dlhých osemdesiatich rokoch. Jedná sa o nádhernú ozdobu lužného lesa a zaplavovaných lúk v okolí juhozemplínskej obce Beša patriacich do územia CHKO Latorica – bystrušku močiarnu (*Carabus clathratus*).

Tohto chrobáka som ešte pred desiatimi rokmi na príhodných lokalitách Bešianskeho poldra registroval takmer počas každej exkurzie. V zimných mesiacoch, keď sa tieto vzácnosti ukladajú k pospolitému prezimovaniu v starých, na zemi ležiacich kmeňoch stromov či pňoch, mohol som počas entomologického prieskumu denne pozorovať desiatky k sebe sa chúlajúcich jedincov s prenádhernou skulptúrou kroviek zdobených zlatom žiariacimi jamkami.

Ako je to dnes?

Za posledných desať rokov však bol suchý polder Beša, vybudovaný v r. 1965 na zachytávanie až 53 mil. m³ záplavovej vody v Medzibodroží naplnený čiastočne iba v niekoľkých rokoch. Pravidelne zaplavovaný les a lúky na tejto lokalite pre nedostatok vody vysychajú a po väčšiu časť roka sú úplne suché. To má za dôsledok postupné miznutie vzácných druhov hmyzu viazaných na zamokrené lokality a o to

viac na druhy viazané priamo na vodu. Obyvatelia obce Beša zaznamenávajú každoročné ubúdanie spodnej vody a počas dlhých mesiacov ich studne vysychajú úplne. Lužný les donedávna plný zrkadliacich sa jazierok a tóni hemžiacich sa vodným hmyzom sa zmenil na diviakmi, srncou a jeleňou zverou rozryté prašné ležovišká.

Má to priamo vplyv aj na tohto chrobáka?

Po zverejnení uvedeného článku v magazíne ochrany prírody sme s manželkou zaznamenali zvýšený záujem o túto lokalitu zo strany entomologickej obce a následne aj zakopané zemné pasce s tekutou návnadou označené na stromoch zavesenými kusmi látky. Uvedená lokalita nie je zvlášť veľká a je obmedzená na ostrovčeky stromov a blízkosť vody. Tento spôsob hromadného odchytu exemplárov vzácného a enormne ohrozeného druhu bystruškovitého chrobáka viazaného na extrémne prostredie je zvlášť nebezpečný a priam existenčne ohrozuje jeho populáciu. Obidva extrémny, jednak prirodzené vysychanie lokality spôsobujúce narušenie ekologickej rovnováhy, jednak neprirodzený odlov má nepriaznivý vplyv na populáciu do takej miery, že posledné roky som sa napriek intenzívnej snahe nestretol s ani jediným exemplárom tohto „klenotu lužného lesa“ počas vegetačného obdobia ani v zimných mesiacoch.

Vymizol v tejto oblasti úplne?

Verím, že v menej dostupných častiach Bešianskeho poldra, ktoré sú ešte stále zamokrené a menej dostupné pre komerčných entomológov a plundrovačov slo-

venskej prírody, prežívajú posledné zbytky populácie tohto chrobáka, ktorý napriek tomu, že je chránený vyhláškou ministerstva životného prostredia SR, Európskym dohovorom o ochrane a obchodovaní s chránenými druhmi hmyzu a vedený v červenej knihe živočíchov z našej prírody nenávratne mizne.

V posledných rokoch ste však zaznamenali nové druhy hmyzu pre faunu Slovenskej republiky.

Áno, vzhľadom k meniacej sa celosvetovej klíme sa na územie našej republiky dostávajú nové druhy hmyzu doteraz známe z južnejších oblastí Európy. Vplyvom globálneho otepľovania modrej planéty Zem nachádzajú príhodné podmienky v našej prírode nové teplomilné formy európskej entomofauny, ktoré u nás zdomácnili. Zaznamenávame aj druhy z tropických oblastí sveta, ktoré sa k nám dostanú s celosvetovou dopravou tovaru avšak prírodné podmienky im nevyhovujú a nedokážu v našej prírode prežiť. Napriek všetkým katastrofickým scenárom si myslím, že v našej krajine zatiaľ nedochádza k nezvratnému celoplošnému úbytku hmyzu. Hmyz je natoľko adaptabilný, že dokáže prežiť aj na menších lokalitách a mikrohabitatoch a v príhodnom čase v prostredí, ktoré mu my ľudia dokážeme vytvoriť svojou ohľaduplnosťou k prírode opäť expandovať.

Ďakujem za rozhovor!

Lucia Matejová

Plavebný kanál

Delňa, Zlatá Baňa, Solivar

Doprava dreva z lesných porastov bola vždy najnákladnejšou časťou procesu lesnej prvovýroby. Lesohospodár sa preto vždy usiloval tieto náklady eliminovať na najnižšiu možnú mieru. Najlacnejšou dopravou bola vždy doprava vodná, pokiaľ si nevyžadovala väčšie stavebné či regulačné úpravy do vodného toku. Najvýstižnejší príklad máme na východnom Slovensku, kde sa spájala doprava dreva s jeho potrebou pre soľné bane. V soľnej bani bolo potrebné množstvo dreva – na výstuž šácht, stavbu strojov a najmä na varenie. Pri spracovaní resp. odparovaní soľanky predstavovalo palivové drevo významnú finančnú položku. Po prebratí soľonosných pozemkov erárom v roku 1592 spotreba dreva začala prudko narastať. V 17. storočí lesy v blízkom okolí soľného závodu boli už úplne vyťažené. Preto sa drevo pre banské diela aj ako zdroj energie pre „varenie soli“ muselo dopravovať povozníkmi zo stále väčšej vzdialenosti.

Kráľovská komisia vedená K. Breinerom dala v roku 1691 návrh na výhodnejší spôsob prepravy dreva z lesov v Slanských vrchoch, v oblasti Zlatej Bane, a to plavením. Na tento účel bolo navrhnuté využiť potok Delňa, ktorý v jarnom a jesennom období bol dostatočne zásobovaný prítokom vody z potokov príľahlých dolín. Doprava dreva na krátkych úsekoch, vo vodných šmykoch tzv. „rizňami“ v tom čase v lesoch okolo Prešova bola už známa a aj zaužívaná. Výrezy alebo jednotlivé polena palivového dreva sa spúšťali na vodu a prúd vodného toku ich unášal do miesta určenia. Drevo sa na prvom úseku Zlatá Baňa – Dulová Ves plavilo upraveným korytom potoka Delne, v ďalšom úseku potom umelým dreveným žlabom (kanálom) až po varne soli.

Delňa – zvyšky kanála

Už pred rokom 1691 sa drevo vozilo konškými povozmi, resp. plavilo živelne a neregulovane potokom Delňa vo vhodnom ročnom období. V uvedenom roku sa pod vedením lesmajstra Štefana Jordana z Banskej Bystrice upravilo koryto potoka Delňa výškovo i smerovo na trase od Zlatej Bane po Dulovú Ves. Tam naplavené drevo odklonili do plavebného žlabu, ktorý viedol do Solivaru. Na to, aby sa mohli obrovské kotly vykurovať, potrebovali množstvo dreva, preto sa vybudoval tento kanál. Na niekoľkých miestach ešte aj dnes možno vidieť torzá tohto kanálu. Koryto potoka Delňa pod klauzúrou, slúžiacou na akumuláciu vody na splavovanie dreva, muselo mať upravené nielen dno ale aj svahy koryta. Nadväzujúci drevený kanál od Dulovej Vsi po „varne soli“

pre splavovanie dreva musel vyhovovať smerovo i výškovo. Pri nerovnostiach terénu drevený kanál bol vedený na drevených pilotových podperách. Pred vtokom vody do dreveného kanála koryto Delne prehradili hrablami, na ktorých sa zachytávalo plavené drevo a toto sa ďalej usmerňovalo a púšťalo do dreveného kanála. Samotný kanál bol vyhotovený z hrubých dosák (fošien). Splavovanie sa robilo dvakrát v roku (jar a jeseň). V hornej časti plavebného kanála sa pred splavovaním vždy pripravili zásobné skládky dreva. K týmto skládkam sa drevo z jednotlivých horských dolín približovalo koňmi alebo sa spúšťalo suchým alebo mokrým šmykom (rizňou).

Doslúženie starého plavebného kanálu na dopravu dreva do solivarských baní si vyžiadalo výstavbu nového. Rastúce požiadavky na soľ si vyžadovali nielen výstavbu nových varní soli František a Ferdinand, zásobníka soľanky a iné zariadenia, ale aj rekonštrukciu alebo výstavbu ďalších pomocných prevádzkových objektov. Nové varne soli spotrebovali väčšie množstvo paliva a bolo potrebné zdokonaľiť splavovanie dreva. Na základe získaných skúseností bolo rozhodnuté splavovať drevo umelým plavebným kanálom od novej nádrže a nie prirodzeným korytom Delne.

Tento realizoval podľa projektu architekta Jána Svobodu, kráľovský stavebný adjunkt Jozef Lechner z Košíc v rokoch 1819-1821. Táto vodná stavba bola ojedinelým dielom, dobre slúžila takmer celé storočie svojmu účelu v celej svojej dĺžke 11.412 m. K myšlienke dopravy dreva bolo treba postaviť aj priehradu na akumuláciu vody.

Historická budova Riaditeľstva lesov Solivar

Priehrada mala drevenú zrubovú konštrukciu vyplnenú hlinitým tesniacim materiálom. V priečnom reze mala tvar lichobežníka s výškou tri metre. Jej úlohou bolo zvýšenie stavu hladiny vody, ktorá sa potom otvorením stavidla vliala do vodného kanála a splavovala drevo niekoľko kilometrov. Priehrada na Zlatej Bani bola svojím technickým prevedením pýchou komorských kráľovských lesov v Uhorsku. Vedenie trasy v rovnomernom sklone si vynútilo prekonávať rozličné prekážky vybudovaním zárezov, násypov a premostení. V miestach križovania kanála s poľnými cestami a potokmi bolo potrebné vybudovať drevené mosty, uložené na pilotových alebo murovaných podperách.

Neskôr bola trasa kanála predĺžená na 18,9 km a viedla od Zlatej Bane, pozdĺž potoka Delňa do Kokošovíc, kde sa stáčala k Solivaru. Výškový rozdiel kanála bol 515 m. Jeho horná šírka bola 92,5 cm, hĺbka 67 cm. Kanál bol zhotovený z jedľových, neskôr bukových fošien, hrúbky 6,5 cm.

Plavebný kanál mal lichobežníkový profil. Jeho šírka na dne bola 0,6 metra. Ročne sa ním splavilo do Solivaru osem až desať tisíc prm dreva. Kanál prekonával terénne prekážky rôznymi technickými spôsobmi, ako zárezy, násypy, mosty, na niektorých miestach dokonca pomocou menších viaduktov. V blízkosti varní soli bola v dĺžke cca 300 m vybudovaná z dubového dreva nosná konštrukcia s prevýšením štyri až desať metrov nad terénom, na ktorej sa plavebný kanál rozdeľoval do dvoch ramien, kde boli čelné a bočné stavidlá umožňujúce tak splavované drevo rozdeľovať na jednotlivé skládky dreva podľa toho, kde sa nachádzali voľné priestory pre jeho uloženie. Stavidlá boli vo vzájomnej desať metrovej vzdialenosti. Striedavým zahradzovaním čelných a bočných stavidiel bolo možné regulovať prísun plaveného dreva do vymedzeného priestoru, kde sa vychytávalo.

Aj keď zo začiatku boli ekonomické výsledky veľmi priaznivé, postupne rástli ná-

Budova sídla Krajského lesníckeho spolku v Budapešti

klady na jeho údržbu, až bolo rozhodnuté, nahradiť ho začiatkom 20. storočia lesnou železničkou.

Firma Halász a spol. ju začala stavať v máji v roku 1917. Vojenská správa v Košiciach pridelila na stavbu srbských vojnových zajatcov v počte asi 200 ľudí, ktorí postavili úsek z Prešovskej pily až na Pusté Pole, Sigord. Ďalšie úseky boli vybudované až za Prvej Československej republiky. Železnička bola zrušená v rokoch 1954-55 po výstavbe lesnej cesty Kokošovce – Zlatá Baňa.

Na jedno desaťročie bol ešte časť násypu plavebného kanála v roku 1958 využitý pre stavbu pionierskej železnice zo Švábov na Sigord. Ale aj tá po roku 1969 zanikla. Dodnes možno v lesných porastoch nájsť torzá zo stavby bývalého kanála ako mostíky, priepuste, lesné cesty. Na časti úseku bývalého plavebného kanála dnes vedie cyklotrasa vybudovaného lesníckeho náučného chodníka Sigord.

V súčasnosti je torzo tohto plavebného kanála zapísané do zoznamu významných lesníckych miest na Slovensku.

Viliam Stockmann

Čelo priepustu na hrádzi

Vyhlásenie 13. ročníka ankety „Cena Jozefa Dekreta Matejovie 2019“

Slovenská lesnícka komora v spolupráci so štátnym podnikom LESY Slovenskej republiky vyhlasuje 13. ročník ankety „Cena Jozefa Dekreta Matejovie“ pre osobnosti, ktoré sa mimoriadne zaslúžili alebo zasluhujú o zvelaďovanie lesov a rozvoj lesníctva na Slovensku. Písomné návrhy na udelenie „Ceny Jozefa Dekreta Matejovie“ konkrétnej osobe môžu písomne zaslať organizácie alebo kolektívy do 31. mája 2019 na adresu: Slovenská lesnícka komora, Študentská 20, 960 01 Zvolen. Návrh sa predkladá na kompletne vyplnenom formulári Návrh na udelenie „Ceny Jozefa Dekreta Matejovie“, ktorého súčasťou musí byť zdôvodnenie návrhu a krátky profesijný životopis. Vzor formulára je na www.slsk.sk. Návrhy budú posúdené komisiou zloženou z členov SLSK, zástupcov LESOV SR, štátny podnik a zástupcov neštátnych lesov. Víťaz 13. ročníka ankety bude vyhlásený v Lesníckom skanzene vo Vydrovskej doline v Čiernom Balogu na Dni stromu 13.7.2019. Súčasťou ceny je diplom, medaila Jozefa Dekreta Matejovie a finančná odmena.

Lesu zdar!

Ing. Milan Dolňan
predseda Slovenskej lesníckej komory

Hrad Gýmeš

Stopy histórie ukryté v našich lesoch

Keď pohľadom kopírujete horizont Tribečských lesov, z času na čas jeho oblé obrysy pretínajú ostré siluety zrúcanín hradov, ktorých je v okolí Tribča požehnané. Zrúcaninu hradu Gýmeš vidieť už z diaľky. Hrdo sa týči nad obcou Jelenc, hrdo ako kráľ našich lesov, podľa ktorého je hrad pomenovaný. V starej uhorštine totiž slovo „gým“ znamenalo jeleň.

Ruky dobrovoľníkov navracajú jeho rozpadnutým múrom voľakedajšiu podobu a návštevníkovi sa tají dych z predstavy, aký to musel byť majestátny a silný hrad v časoch svojej slávy. Koruny stromov akoby vrzgotom konárov chceli rozpovedať všetky tajomstvá rozpadnutých múrov Gýmeša. Za stáročia jeho existencie si hrad zažil veľa slávy, zla i zrád.

Hrad bol postavený na mieste starého hradiska v rokoch 1253-1270. Vtedy bol však menším hradom s trojuholníkovým nádvorím a hranolovou vežou na južnej strane.

Koncom 13. stor. bola pristavená ďalšia veža a medzi vežami boli vybudované paláce v spoločnom opevnení. Gýmeš v tejto podobe dobil Matúš Čák Trenčiansky v r. 1302. V r. 1312 sa stal hrad Gýmeš kráľovským majetkom. Historické údaje sa rôznia. Jedny hovoria o tom, že kráľovské vojská Matúša Čáka z hradu vyhnali. Iné hovoria o tom, že kráľ hrad získal až po smrti Matúša Čáka Trenčianskeho. Hrad bol do r. 1386 kráľovským majetkom, čo malo pre obyvateľov Veľkého Gýmeša mnoho výhod, ako napríklad právo týždenného trhu, ktoré im v r. 1350 udelil kráľ Ľudovít Veľký. V r. 1356 kráľ daroval hrad kráľovnej Márii. Tá požiadala Blažeja Forgáča, aby zabil jej soka kráľa Karola Malého z rodu Anjou, ktorý vládol len 39 dní. Odmenou za túto službu mu bol hrad Gýmeš aj s príslušnými majetkami (r. 1386). Blažej bol tak zakladateľom novej vetvy, ktorá mala samozrejme svoj erb. Do Hont-Poznaňovho erbu pribudla postava ženy

– kráľovnej Márie. Zrada bola však pomstenná a tak si Blažej dlho svoj majetok neužil. O šesť mesiacov bola jeho štátá hlava v Taliansku u vdovy po kráľovi Karolovi Malom. Hrad sa stal na pár rokov zdrojom sporov o vlastníctvo. V r. 1400 kráľ Žigmund rozhodol, že vlastníckmi hradu budú synovia Blažeja, Peter a Mikuláš Forgáč. Ich chamtivosť však priniesla majetkové nezhody s cirkvou, kedy Mikuláš Forgáč začal rabovať požitavské obce. Začiatkom novoveku sa hradu niekoľkokrát pokúšali zmocniť Turci a v r. 1576 sa im podarilo Gýmeš dobiť a zničiť jeho hradby. V r. 1610 odolával hrad roľníckej vzbure, ktorá bola dôsledkom vysokých daní. Forgáčovci však túto vzburu kruto potlačili a zničený hrad dal v r. 1613 Žigmund Forgáč opraviť. Tento majiteľ hradu bojoval proti sedmohradskému kniežatstvu Betlenovi, ktorý sa mu prišiel so svojím vojskom pomstiť, vyplienil Forgáčove majetky a hrad Gýmeš podpálil. S pomocou Tekovskej župy Forgáč hrad opravil, ale v roku 1663 hrad znova dobyli Turci. To bolo dôvodom spevniť najviac ohrozenú južnú stranu novým opevnením s delovými baštami. Na hrade Gýmeš prebiehali stavebné práce ešte aj v 18. stor. Počas Rákocziho povstania bol jedným z veliteľov Rákocziho vojska aj pán Gýmešského hradu a po potlačení povstania sa dostal do vyhnanstva. Hrad Gýmeš sa stal majetkom kráľa. Cisár Jozef hrad predal českému kancelárovi, od ktorého odkúpil hrad rožoňský biskup Pavol Forgáč, ktorý ho dal opraviť a tak sa Forgáčovci vrátili na Gýmeš ako jeho majitelia. Zbožný Pavol Forgáč dal na hrade postaviť štyri kaplnky, z ktorých sa zachovala už len kaplnka sv. Ignáca. Práve sv. Ignác bol patrón hradu a na jeho slávu sa konávali na hrade hody, pri ktorých sa používalo kňazské rúcho vyšívané ženskými vlasmi. V polovici 19. stor. Forgáčovci opustili múry hradu Gýmeš a presťahovali sa do novopostaveného kaštieľa v Jelenci. Ich odchod

z hradu bol začiatok jeho konca. K rozpadu hradných múrov dopomohol aj jeho posledný majiteľ Karol Forgáč, ktorý dal rozobrať strechu hradu a konštrukciu krovu použil na výstavbu cukrovaru v Jelenci. Meno Karola Forgáča je známe hlavne poľovníckej verejnosti. Bol priekopníkom v budovaní zverníc a práve on sa zaslúžil o zazverenie Tribečských lesov. Starý mládenec Karol Forgáč bol nielen vášnivým poľovníkom, ale aj vášnivým milovníkom žien. A tak sa po jeho smrti ohlásilo na súde 46 matiek o podiel na dedičstve pre svojich ľavobočkov. Nik z dedičov hradu Gýmeš sa o jeho zdevastované múry však nestaral a v r. 1950 prešla zrúcanina hradu do majetku štátu, ktorý ho zveril pod správu Štátnych lesov. Uplynulo

tak presne 700 rokov od založenia hradu, keď ho pôvodní majitelia stratili.

Od roku 2011 zachraňujú múry hradu Gýmeš dobrovoľníci z občianskeho združenia Castrum Ghymes. Pod vedením odborníkov a dozorom Krajského pamiatkového úradu v Nitre navracajú múrom hradu jeho niekdajšiu podobu. Pri potulkách Tribčom sa oplatí navštíviť hrad Gýmeš už len pre nádherný výhľad na krásne okolité hory.

Katarína Garajová,
OZ Topolčianky

Aktuálne k organizačnej dokumentácii

Od začiatku roku 2019 bolo aktualizovaných viacero organizačných dokumentov. Asi najviac očakávanou bola nová *Kolektívna zmluva na rok 2019*, s tým spojená *Sm O 007 (14) Mzdová smernica* a *Sm O 008 (13) Smernica o cestovných náhradách*.

Z dôvodu lepšieho využitia prostriedkov š.p., LESY SR bol prijatý príkazný list generálneho riaditeľa *PL-GR 2019-01 Zimná údržba a odvoz dreva*. Pre zabezpečenie plnenia plánovaných úloh v odvoze dreva v rámci š.p., LESY SR boli prijaté príkazné listy *PL-GR 2019-02 Dodržiavanie Všeobecne záväzných podmienok pre vykonávanie lesníckych činností v podmienkach š.p., LESY SR*, - časť *Odvoz dreva* a *PL-GR 2019-03 Zabezpečenie pracovného režimu v odvoze dreva*.

V oblasti ochrany lesa boli aktualizované metodické postupy *Mop LV 020 (3) Ochrana lesa pred škodlivými činiteľmi na jaseň* a *Mop LV 022 (2) Ochrana lesa pred drevokazným hmyzom*.

Po preskúmaní kalkulovaného nárastu nákladov vedenie podniku rozhodlo, že dňom 1.1.2019 sa upravia ceny, ktoré sú zapracované do príloh *Mop E 007*, *P-Mop-E 007-01 Plánovacie - optimálne ceny* a *P-Mop-E 007-02 Jednotné (vnútro podnikové) ceny*.

Vedením štátneho podniku LESY SR bolo schválené tretie vydanie *Sm O 006 Disponovanie s majetkom štátu - prevod správy pozemkov*, ktoré jednotne usmerňujú organizačné útvary štátneho podniku LESY SR a vymedzuje pravidlá pri prevodoch správy pozemkov vo vlastníctve Slovenskej republiky, pri ktorých účastníkom zmluvy sú LESY SR, štátny podnik.

Tiež bolo prijaté tretie vydanie *Sm LV 021 Preberanie prác v lesníckych činnostiach*, ktorej účelom je dosiahnutie potrebnej kvality prác v lesníckych činnostiach prostredníctvom ich efektívneho preberania zodpovednými THZ.

V oblasti sledovania zdravotného stavu lesa bolo prijaté tretie vydanie *Sm LV 011 Úprava postupu vyčistenia, uplatňovania a vymáhania*

náhrad škôd spôsobených imisiami na lesných porastoch v podmienkach š.p. LESY SR.

Dodatkom *D-Mop G 018-2 Pravidlá o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci pre činnosti v lesnom hospodárstve* sa upravili „Všeobecné zásady prevencie“ aby sa zabezpečilo poskytovanie informácií a pokynov pre fyzické osoby a zamestnancov, ktorí vykonávajú práce na pracoviskách š.p. LESY SR.

Prostredníctvom *D-Sm LV 003(3)-1 Dodatok k smernici Separácia dreva pochádzajúceho z certifikovaných lesných zdrojov* boli doplnené postupy pri označovaní certifikovanej drevnej hmoty.

Na základe *RR-GR 2019-02 Organizačné zmeny v štruktúre organizačných útvarov a pracovných miest na generálnom riaditeľstve š.p. LESY SR* bol prijatý *D-OP G 001 (10)-1 Doplnok k Organizačnému poriadku*, v ktorom boli tieto zmeny zapracované.

Na základe nového § 152a Zákonníka práce, ktorý zavádza novú povinnosť zamestnávateľa preplatiť zamestnancom časť vydavkov na jeho rekreáciu, bolo vydané usmernenie č.j. *56/130/2019*.

Tiež bol usmernením č.j. *5264-2019* od 1.2.2019 upravený postup pri poskytnutí rekreačných a ubytovacích zariadení zamestnávateľa zamestnancom a ich rodinným príslušníkom pre účely rekreácie.

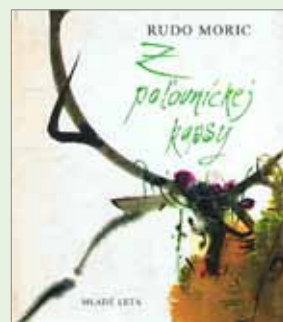
LESY SR, š.p. má záujem umožniť vybraným zamestnancom získanie a udržanie osvedčenia o odbornej spôsobilosti, a preto usmernením č.j. *4554-2019* tento postup upravila pre činnosti OLH, s lesným reprodukčným materiálom a pre aplikáciu prípravkov na ochranu rastlín.

Boli vydané pokyny č.j. *6885-2019 Dohody o hmotnej zodpovednosti zamestnancov expedičných skladov* a č.j. *8864-2019 Čestné vyhlásenie o zachovaní mlčanlivosti* o skutočnostiach, ktoré sa zamestnanec dozvedel pri výkone zamestnania a ktoré v záujme zamestnávateľa nemožno oznamovať iným osobám.

Pavel Gertli

Z poľovníckej kapsy

V roku 1945 vstúpil na slovenskú literárnu scénu Rudo Móric, rodák z malej obce v okolí Martina. Odvtedy sa stal jedným z najčítanejších a najplodnejších autorov pre deti a mládež. Málokto by spísal taký emocionálne podfarbený vzťah k prírode ako on. Rozprával o nej pútavo, pestro ju opisoval a v mnohých mládežníckych vzbudil záujem častejšie ju navštevovať.

Jedným z jeho najznámejších diel je zbierka poviedok „Z poľovníckej kapsy“, ktorá vyšla v roku 1955. Kniha vznikla v čase, kedy autor trávil dovolenku v jednej doline kysuckých hôr u horára uja Bohdana Müllera. Ten vedel rozprávať skutočne zaujímavé príhody z prírody. Ujo Bohdan bol vášnivý horár, ktorý dobre poznal prírodu a život zvierat. Na prechádzkach lesom rozprával spiso­vateľovi svoje poľovnícke príhody o líške mudráčke, o lesnom sedmospáčovi, o prefíkanej vrane a iných obyvateľov lesa a polí. Rudo Móric v knihe detailne opisuje krásu prírody slovenských hôr a predovšetkým šíri myšlienku, že príroda má svoje pravidlá, ktoré treba počas jej návštev dodržiavať, ak chceme túto krásu poskytnúť aj ďalším generáciám.

Kniha zaznamenala taký úspech, že vyšla v deviatich ďalších vydaniach a bola preložená do viacerých jazykov (poľština, ruština, maďarčina...).

Lucia Matejová

Horí, horí ...

Hoci je len marec, na lesných porastoch v správe štátneho podniku LESY Slovenskej republiky už evidujeme päť požiarov. Práve vypalovanie trávy v jarňoch je jedným z rizikových faktorov vzniku požiarov.

Vypalovanie nielen úplne mení životné prostredie, hynie pri ňom veľké množstvo živočíchov, ale môže spôsobiť obrovské hospodárske škody, škody na životoch a majetku občanov. Poškodzuje povrchovú vrstvu pôdy, napomáha rozšíreniu agresívnych druhov rastlín, ničí drobné živočíchov, čím prichádzajú o potravu vyššie zvieratá. Vypalovanie trávy súčasne zna-

mená aj porušenie zákona NR SR č. 314/2001 Zb. z. o požiarnej ochrane, ktorý zakazuje vypalovať porasty bylín, kríkov a stromov.

Občanom, ktorí nelegálne vypalujú porasty, hrozí pokuta do výšky 331 € a priamo na mieste môže byť udelená bloková pokuta do výšky 99 €, právnická osoba až do 16.596 €. V prípade, že požiar spôsobí veľkú škodu, hrozí občanom aj trestné stíhanie.

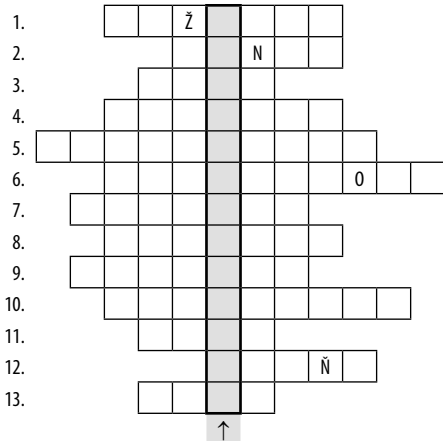
V prípade rozšíreného požiaru je potrebné bezodkladne ohlásiť vznik požiaru na ohlasovňu požiarov – t. č. 150 resp. 112, alebo zabezpečiť jeho ohlásenie a uviesť: kde horí (presnú adresu a tel. číslo), čo horí, kto volá.

Požiarovosť 2018 a vývoj za posledných 18 rokov

Milí čitatelia,

pripravili sme si pre Vás ďalšiu zo série súťažných krížoviek. Správna odpoveď sa nachádza vo vyznačených kolónkach, ale písmeňá je potrebné správne usporiadať. Riešenie zasielajte poštou, alebo na mailovú adresu redakcie časopisu Lesník a nezabudnite uviesť Vašu poštovú adresu. Tento mesiac odmeníme troch riešiteľov knihou Historické lesnícke osobnosti.

1. Tvar poškodenia rastlinného tkaniva hmyzom.
2. Časť lesa slúžiaca na približovanie dreva.
3. Chrbtová časť kože muflóna.
4. Roh muflóna na trofeji inak.
5. Puška na lov malej a pernatej zveri.
6. Spôsob vlastného chystania dreva.
7. ... zabezpečuje odtok vody cez cestu.
8. Najdôležitejšia v boji so škodcami a chorobami je ... porastu.
9. Miesto, kde sa umiestňujem seno pre zver.
10. Výchovný zásah v dospievajúcich porastoch.
11. Zariadenie usmerňujúce pádu stromu.
12. Drevený žlab na spúšťanie dreva.
13. Národný strom.

Za správnu odpoveď z februárového čísla – **PODKŔMNY HMYZ** sme odmenili knihou *Lesná železnica Topoľčianky: Emila I. z Hriňovej, Dávida N. Pečovskej Novej Vsi a Jaroslava B. z Turčianskych Teplíc.*

Nájdí 10 rozdielov

Lesnícke dni 2019 Pozvánka

Každý správny horár a milovník prírody vie, že apríl je mesiacom lesov. A my lesníci sa ho snažíme v spoločnosti verejnosti osláviť. Jednými z najväčších lesníckych podujatí organizovaných zámerné počas mesiaca lesov sú lesnícke dni.

Tento rok ich odštartujeme na OZ Sobrance už 5.4.2019 v rámci Zemplínskych poľovníckych dní. Odtiaľ sa presunieme do Prešova, kde OZ Prešov organizuje 12.4.2019 regionálne Lesnícke dni v rámci Farmárskych trhov. Potom preberajú štafetu ŠL TANAPu, ktoré Vás privítajú na lesníckych dňoch 25.4. v Kežmarku. Najvýznamnejším z pozície organizovania lesníckych dní je tento rok 26. apríl, kedy sa Lesnícke dni presunú do mesta lesníctva do Zvolena a budú vítať významných predstaviteľov lesníckej, ale aj nelesníckej verejnosti. V rovnakom termíne sú plánované aj Lesnícke dni, ktoré bude organizovať OZ Vranov nad Topľou na strelnici v Zamutove. Odtiaľ sa regionálne lesnícke dni presunú na námestie do Revúcej, kde Vás 30.4.2019 budú očakávať naši kolegovia z OZ Revúca a okolitých odštepnych závodov.

Zasmejte sa

Stretnú sa dvaja kamaráti.

- Ako sa máš?
  - Neuveríš ale perfektne. Kúpil som si nového sloníka, to je neskutočné zvieratko.
  - Sloníka?
  - Áno naozaj. On sa celý deň hrá s mojimi deťmi v bazéne, oni sa mu súchajú po chobote ako na šmýkačke. Dokonca minulý týždeň povyberal z trávnikva všetkú burinu a hygienické návyky má také, že ani neviem, kedy urobil potrebu. Dokonca minule dával celú noc pozor na deti, kým sme boli s manželkou na plesu.
  - Vau a nepredáš mi ho?
  - Tak on nie je na predaj
  - Dám Ti za neho 3000 eur.
  - Ale však čo poviem deťom a žene...
  - Dám Ti za neho 6000 eur.
  - No dobre dohodnuté, môžeš si ho vziať.
- O mesiac sa opäť stretnú. Teraz sa ten, čo predával sloníka pýta toho druhého.
- No čo, ako sloník?
  - Že ako sloník, ako sloník? Ty si ma parádne oklamal, ty si hovoríš kamarát?
  - V bazéne sa už dva týždne nik nekúpe, lebo v ňom plávajú zvyšky strávanej potravy, trávnik mám rozdupaný na padrť. Deti sa ho boja. Manželku tak buchol chobotom, že má modrinu pod okom!!!
  - Tak kamarát mój, to strašne zle hovoríš o sloníkovi. Keď nechválíš sloníka, tak nepredáš sloníka.

Hoci sa Lesnícke dni už tradične oficiálne ukončujú 1. mája Otvorením sezóny v Lesníckom skanzene, lesnícke dni v Košiciach budú lesníci organizovať až v máji.

RECEPTÁR

Diviacia roláda s mozaikou

Základné suroviny: olej, mleté mäso z diviaka, 4 rožky, 200-300 ml mlieka, 6 strúčikov cesnaku, korenie na divinu, soľ, čierne korenie, strúhanka, 2 surové vajíčka, 2 uvarené vajíčka, mrazená koreňová zelenina, tvrdý syr krájaný na pásiky (cca 100g), 1 párok alebo klobáska, potravinárska fólia, strúhanka

Postup: Mleté mäso z diviaka dobre premiešame s korením na divinu, čiernym korením, prepaširovaným cesnakom a soľou. Rožky nakrájané na jemné kocky namočíme do mlieka a necháme dobre napíť. Pridáme 2 vajíčka, dôkladne rukami premiešame a vytvoríme pevnú hmotu, ktorú môžeme podľa

potreby dohustiť strúhankou. Hmotu rozprestrieme na pracovnej doske, vystlanej potravinárskou fóliou a potreťou olejom. Vznikne nám asi 1,5 cm hrubá plocha, na ktorú poukladáme na pásiky pokrájaný syr, párok alebo klobásku, vajíčka a celé posypeme 2 hrstami mrazenej zeleniny.

Pomaly začneme stáčať a vytvárať rolku, pričom fóliu odťahujeme. Takto vzniknutú rolku ešte raz potrieme olejom, obalíme alobalom a dáme piecť na cca 60 min. vo vodou podliatom plechu.

Po upečení alobal odstránime a roládu nakrájame na kolieska.

Dĺžka prípravy: 50 min.

Počet porcií: 8

Apríl

1.	P	Hugo Veľkonočná nedeľa Medzinárodný deň vtáctva Medzinárodný deň zábavy v práci
2.	U	Zita Veľkonočný pondelok Medzinárodný deň detskej knihy
3.	S	Richard, Richarda
4.	Š	Izidor, Izidora FLÓRA Bratislava – 40. ročník medzinárodného veľtrhu kvetín a záhradníctva – Incheba Bratislava
5.	P	Miroslava, Mira FLÓRA Bratislava – 40. ročník medzinárodného veľtrhu kvetín a záhradníctva – Incheba Bratislava
6.	S	Irena FLÓRA Bratislava – 40. ročník medzinárodného veľtrhu kvetín a záhradníctva – Incheba Bratislava
7.	N	Zoltán Svetový deň zdravia FLÓRA Bratislava – 40. ročník medzinárodného veľtrhu kvetín a záhradníctva – Incheba Bratislava
8.	P	Albert
9.	U	Milena
10.	S	Igor, Igora Poľovníctvo 2019, Včelár 2019, Záhradkár 2019, Zdravý životný štýl 2019 – Expo Center Trenčín
11.	Š	Július, Leo, Lev Deň narcisov – Deň boja proti rakovine Poľovníctvo 2019, Včelár 2019, Záhradkár 2019, Zdravý životný štýl 2019 – Expo Center Trenčín
12.	P	Estera, Ester Poľovníctvo 2019, Včelár 2019, Záhradkár 2019, Zdravý životný štýl 2019 – Expo Center Trenčín
13.	S	Aleš Poľovníctvo 2019, Včelár 2019, Záhradkár 2019, Zdravý životný štýl 2019 – Expo Center Trenčín
14.	N	Justína, Justín Poľovníctvo 2019, Včelár 2019, Záhradkár 2019, Zdravý životný štýl 2019 – Expo Center Trenčín
15.	P	Fedor, Fedora Svetový deň umenia
16.	U	Dana, Danko, Danica Job Expo – Agrokomplex Nitra
17.	S	Rudolf, Rudolfa, Rudolfína Job Expo – Agrokomplex Nitra
18.	S	Valér, Erich Svetový deň kultúrneho dedičstva
19.	P	Jela
20.	S	Marcel Burza starožitností a gazdovské trhy – Expo Center Trenčín
21.	N	Ervín, Ervína, Saskia
22.	P	Slavomír Deň zeme
23.	U	Vojtech Svetový deň kníh a autorských práv
24.	U	Juraj Sviatok sv. Juraja, patróna vojakov, rytierov, lukostrelcov a skautov
25.	S	Marek, Marko, Marcus Svetový deň vodiacich psov DOMEXPO, Gardenia 2019 – Agrokomplex Nitra
26.	Š	Jaroslava DOMEXPO, Gardenia 2019 – Agrokomplex Nitra
27.	P	Jaroslav Svetový deň grafiky DOMEXPO, Gardenia 2019 – Agrokomplex Nitra
28.	S	Jarmila Svetový deň bezpečnosti a zdravia pri práci DOMEXPO, Gardenia 2019 – Agrokomplex Nitra
29.	N	Lea Medzinárodný deň tanca
30.	P	Anastázia Svetový veterinárny deň Autosalón – Incheba Bratislava – 29. medzinárodný salón automobilov Bratislava

Erby
s nádychom
lesaErb obce Brezovica
(okres Tvrdošín)Erb obce Cabov
(okres Vranov nad Topľou)Erb obce Jamník
(okres Liptovský Mikuláš)Erb obce Kladzany
(okres Vranov nad Topľou)Erb obce Klenov
(okres Prešov)Erb obce Pohorelá
(okres Brezno)Erb obce Prosieč
(okres Liptovský Mikuláš)

Marec 2019

Životné jubileá

50 rokov

Jozef Sládek, vedúci LO, LS Stupava – OZ Šaštín
Gašpar Deák, vedúci LO, LS Sládkovičovo – OZ Topoľčianky
Karol Valica, technik, LS Žilina – OZ Žilina
Štefan Gibala, vedúci LO, LS Poľana – OZ Kriváň
Miroslav Salva, vedúci LO, LS Lučenec – OZ Kriváň
Pavol Turcmanovič, vedúci LO, LS Medzilaborce – OZ Vranov nad Topľou

60 rokov

Jaroslav Švarc, vedúci LO, LS Plášťovce – OZ Levice
Ján Ondruš, technik, LS Prievidza – OZ Prievidza
Milan Lojka, technik, LS Martin – OZ Žilina
Alexander Genšor, referent MTZ a nákupu – OZ Námestovo
Ing. Štefan Kramec, referent správy a manažmentu majetku, správy lesných pozemkov a reprivatizácie – OZ Kriváň
Ing. Vojtech Farkašovský, vedúci LS, LS Nižná Slaná – OZ Rožňava
Ing. Mária Šimanská, technik, LS Kokošovce – OZ Prešov
Ing. Štefan Staško, vedúci LS, LS Porúbka – OZ Sobrance
Ing. Janka Lichá, vedúci účtovníka – GR Banská Bystrica

Pracovné jubileá

20 rokov

Mgr. Zuzana Koncová, sekretárka, referent vnútornej správy – OZ Prešov

25 rokov

Marek Kollár, vedúci LO, LS Malužiná – OZ Liptovský Hrádok
Ing. Ladislav Vajcík, vedúci LO, LS Staré Hory – OZ Slovenská Ľupča

30 rokov

Martin Stebnický, vedúci LO, LS Humenné – OZ Vranov nad Topľou

35 rokov

Ing. Rudolf Gábriš, referent poľovníctva – OZ Prievidza
Ing. Miroslav Jakubis, hlavný účtovník – OZ Prievidza
Ing. Ján Kuric, vedúci LS, LS Beluša – OZ Považská Bystrica
Ing. Ladislav Reisenauer, vedúci LS, LS Lednické Rovne – OZ Považská Bystrica
Ing. Anton Král, technik, LS Závadka – OZ Beňuš
Ing. Vlastimil Meniar, riaditeľ OZ – OZ Slovenská Ľupča
Ing. Slavomír Kicko, riaditeľ OZ – OZ Žarnovica
Ing. Katarína Dávidová, referent vnútornej správy, ABT, TPO – OZ Žarnovica
Ing. Jozef Nevolný, technik, LS Víglaš – OZ Kriváň
Ing. Jozef Špiner, vedúci LS, LS Ľadová – OZ Rožňava
Ing. František Mižák, dispečer dopravy dreva – OZ Košice
Ing. Mária Šimanská, technik, LS Kokošovce – OZ Prešov
Ing. Marián Jagerčík, vedúci referátu BTS, PO, CO a KR – GR Banská Bystrica

Starobný dôchodok

Eva Likeová, sekretárka – OZ Trenčín
Ing. Janka Bodorová, referent pre plán, štatistiku a controlling – OZ Liptovský Hrádok
Ing. Ján Halický, referent vnútornej správy – OZ Vranov nad Topľou
Ing. Jarmila Bornemisová, manažér verejných obstarávaní – GR Banská Bystrica

Jana Lásková

Drevený život za životom

Debra Berdnier je kanadskou umelkyňou, ktorá svoju tvorbu plne podmienila prírode ako súčasťou existencie každého živého tvora. Práca s vyplaveným drevom jej doslova počarovala. „Osudovým v mojej sochárskej kariére bolo doslova moje zakopnutie o takto vyplavený kmeň, ktorý na pár desiatok minút upútal moju pozornosť a naštrbil fantáziu“, spomína Bernier. Odvtedy skúma tvar každého vyplaveného kusu dreva, ktorý jej príroda postaví do cesty. Ak dokáže rozprúdiť jej umelecké predstavy, už ho nedokáže pustiť z rúk. Nasleduje opätovné podrobné preskúmanie a následne opatrným vyrezávaním pridáva prírodnému materiálu jemné črty ženskej postavy. „Keď pracujem s vyplaveným drevom, nikdy sa s ním nespustím pracovať tak, ako keby bolo prázdny plátnom. Každý kus vyplaveného dreva je už vo svojej podstate sochou, ktorú tvorili poryvy vetra nasledované nárazmi vody,“ prezrádza Debra. „Každý kus dreva, s ktorým pracujem, rozpráva príbeh. Pokúšam sa predstaviť si nielen jeho pôvodnú životnú cestu, ale snažím sa

v ňom objaviť podstatu a vytvoriť príbeh píšuci jeho budúcnosť. Najskôr podrobne preskúmam jeho pôvodný tvar a kresbu, rozširujem alebo skracujem krivky a kontúry, ktoré už existujú, do známych tvarov zvierat alebo ľudí.“ Umelecké stvárnenie Debra však nekončí iba pri dreve. Niekedy samotné prevedenie sochy potrebuje trochu „pomôcť“ zakomponovaním iného druhu prírodného materiálu. Vďaka tomu často nachádzame v jej tvorbe škrupiny, hlinu, kamene a ďalšie nájdené objekty, ktoré v náznakoch prezrádzajú prostredie, z ktorého jednotlivé postavy pochádzajú.

Nymfy či rusalky, mytologické bytosti spájané s lesom a okrajmi potokov stvárnované ako dokonalé ženské bytosti, predstavujú v jej dielach pravú fúziu ľudstva a prírody a často vyvolávajú témy plodnosti a materstva. Ako priznáva: „Hotové sochy sú odrazom nielen môjho života, života mojej rodiny a detí, ale večného posvätného spojenia, ktoré všetci zdieľame s prírodou.“

-as-

